

An aerial photograph of Arnhem, Netherlands, showing the city's layout, the Rhine river, and surrounding green spaces. The image is used as a background for the election program cover.

D66
arnhem

Energie voor Arnhem

Een bruisende stad vol kansen

Verkiezingsprogramma D66 Arnhem 2026-2030

Het kan wél in Arnhem

Voorwoord

Het Arnhem uit mijn jeugd ging over een belofte. De belofte van een stad waar je je dromen kunt waarmaken. Een stad waarin je jezelf kunt ontplooien en ontdekken. Die stad inspireert me tot op de dag van vandaag. Het is de stad van groene uiterwaarden en heuvels, van rijke historie én vernieuwing, van Arnhemmers die ruimte maken voor elkaar én voor nieuwe ideeën. Arnhem staat nooit stil. De stad is voortdurend in beweging en precies daarom willen we er zo graag wonen en leven.

Tegelijkertijd staan we voor belangrijke keuzes. Arnhem gaat de komende jaren verder groeien. Hoe zorgen we ervoor dat de stad betaalbaar, leefbaar en groen blijft? Met voldoende plek om te wonen, te werken, te leren en te ontspannen? Dat Arnhem die vrije en progressieve stad blijft waar iedereen welkom is én mee kan doen?

Met dit programma kiest D66 Arnhem voor ambitie en doorzettingsvermogen: we durven een duidelijke koers te bepalen en maken keuzes die nodig zijn om Arnhem klaar te maken voor de toekomst. Dat hebben we de afgelopen vier jaar met trots en overtuiging gedaan – en dat blijven we doen. We zijn het aan de stad en de generaties na ons verplicht. Want wij geloven: wie durft te kiezen, kan ook écht dingen veranderen. Dat is soms best spannend, maar we laten in Arnhem zien dat het wél kan.

In dit verkiezingsprogramma leest u hoe. We maken duidelijke keuzes om meer betaalbare woningen toe te voegen, zodat meer mensen sneller een thuis kunnen vinden. We zetten daarnaast in op een gezonde en leefbare stad, waarin schone lucht vanzelfsprekend is en iedereen zich vrij en veilig kan verplaatsen. Een stad met een toekomstbestendige economie en duurzame energie, die zorgen voor banen en kansen. Waar we prioriteit geven aan de kansen van onze kinderen en jongeren. We bouwen aan een Arnhem waar we onze verschillen omarmen en diversiteit vieren, en waar ruimte is voor cultuur, creativiteit en innovatie. Zo maken we de Arnhemse belofte waar!

Dat kunnen we niet alleen. Alleen door samenwerking kunnen we de stad vooruitbrengen en de verandering realiseren die nodig is. Er staat een geweldig D66-team klaar om in de gemeenteraad aan de slag te gaan. Maar het Arnhem van de toekomst bouwen we niet vanuit de raadszaal, maar juist op straat, in onze buurten en wijken, en door in gesprek te gaan met elkaar. Daarom nodig ik je van harte uit om dit programma te lezen met de vraag: in wat voor stad wil ik leven en wat kan ik daar zelf aan bijdragen?

Mijn grote dank gaat uit naar de verkiezingsprogrammacommissie en naar iedereen die de afgelopen maanden aanvullingen of ideeën heeft aangedragen, of op een andere manier heeft meegewerkt. Dankzij jullie inzet ligt er een ambitieus programma dat een prachtig kompas vormt voor de komende jaren. Zo blijven we die inspirerende stad waar dromen kunnen worden waargemaakt. Daar mogen we met z'n allen trots op zijn.

Doe met ons mee! Het kan namelijk wél.

Joris Brandts
Lijsttrekker D66 Arnhem

Inleiding

D66 staat voor een Arnhem met een groen hart, een innovatieve en duurzame economie, een bruisend stadsleven en een gemeenschap waarin iedereen alle kansen krijgt. Een Arnhem dat haar verantwoordelijkheid neemt voor de uitdagingen van Nederland en Europa en laat zien hoe het wél kan.

De keuzes in het voorliggende programma bouwen richting dit toekomstbestendige Arnhem. Dat doen we langs vier opgaven.

1. Bouwen aan de stad van de toekomst. Iedereen moet in Arnhem een thuis kunnen vinden. Het toevoegen van nieuwe woningen blijft daarom onze absolute topprioriteit voor de komende jaren. Dat doen we met de urgentie van nu, maar met het oog op de toekomst. We bouwen daarom aan leefbare, groene en gemengde wijken met voldoende betaalbare woningen, goede bereikbaarheid en ruimte voor ontmoeting en voorzieningen dichtbij.

2. Een creatieve economie die energie geeft. Arnhem is met trots de creatieve energiestad van Nederland. Dit biedt kansen om bij te dragen aan een duurzaam Nederland én om Arnhem aantrekkelijk te houden. We investeren daarom flink in een goed vestigingsklimaat en innovatie, zodat werken, leren en ondernemen hand in hand gaan met leven en genieten.

3. Een kansrijke basis voor een vrij leven. Vrijheid begint bij gelijke kansen voor alle Arnhemmers. Dat begint bij het allerbeste onderwijs. Een vrije stad betekent ook dat Arnhemmers zoveel als mogelijk zelf de regie hebben en houden over hun leven. Die regie vraagt om een stevige basis: kansen om te leren en ontwikkelen, vrij van stress door schulden en met een goede gezondheid.

4. Samen beschermen we onze vrijheid. Wij geloven in een Arnhem dat haar verantwoordelijkheid neemt voor de vrijheid van iedereen, binnen en buiten Arnhem. Dat doen we door een veilig thuis te bieden aan vluchtelingen, door te investeren in eigen weerbaarheid en bij te dragen aan onze nationale en internationale veiligheid. We spreken Arnhemmers aan op hun verantwoordelijkheid in het veilig houden van de stad. Ons ideaal is een Arnhem waar iedereen vrij en volwaardig mee kan doen.

Een daadkrachtige gemeente stelt heldere kaders en erkent dat ieder mens ertoe doet. Grote opgaven vragen om samenwerking: bewoners, ondernemers en organisaties geven samen met de gemeente vorm aan de stad. Daarbij staan openheid, respect en oog voor kwetsbaren centraal. Zo bouwen we aan een sterke, verbonden gemeenschap.

Samen maken we Arnhem tot een stad die vooruitdenkt en haar verantwoordelijkheid neemt, waar Arnhemmers elkaar vertrouwen en helpen, en waar we met trots door onze straten, parken en wijken lopen – nu en voor de generaties die volgen.

Inhoudsopgave

1. Bouwen aan de stad van de toekomst	6
1.1. Bouwen voor de toekomst van Arnhem (wonen)	8
1.2. Levendige wijken als basis voor een sociale stad (wijken)	11
1.3. Een goed bereikbare stad (mobiliteit)	12
1.4. Groen en klimaatbestendig Arnhem (groen en biodiversiteit)	15
1.5. Lokale oplossingen voor een duurzame toekomst (klimaat en energie)	17
1.6. Schone stad en circulaire keuzes (afval en circulariteit)	20
2. Een creatieve economie die energie geeft	22
2.1. Sterke werklocaties en ruimte voor ondernemen (economie)	24
2.2. Opleiden voor de toekomst (beroepsonderwijs)	26
2.3. Vooruitdenken in een veranderende arbeidsmarkt (arbeid en inkomen)	28
2.4. Arnhem bruist van cultuur (cultuur en erfgoed)	30
2.5. Genieten van een bruisende stad (recreatie en toerisme)	32
3. Een kansrijke basis voor een vrij leven	35
3.1. Een kansrijke basis in de klas (onderwijs)	37
3.2. Een kansrijke basis voor Arnhemse jongeren (jeugd)	39
3.3. Arnhem in beweging naar een gezonde toekomst (gezonde leefomgeving)	40
3.4. Samen gezond, samen sterk (welzijn)	43
3.5. Een koers naar stabiel inkomen en schuldevrij leven (sociale steun en schuldhulp)	46
3.6. Vrij, verbonden en gelijkwaardig (diversiteit en inclusie)	47
4. Samen beschermen we onze vrijheid	49
4.1. Een veilige stad (veiligheid en openbare orde)	51
4.2. Samen zijn we weerbaar (weerbaarheid en defensie)	53
4.3. Menswaardige en ruimhartige opvang (asiel en migratie)	55
4.4. Duidelijke democratische keuzes voor een slagvaardige stad (gemeentebestuur)	57
Verantwoording	59

Hoofdstuk 1

Bouwen aan de stad van de toekomst

Bouwen aan de stad van de toekomst

wonen

wijken

mobiliteit

groen en biodiversiteit

klimaat en energie

afval en circulariteit

Arnhem is een stad met een groen karakter. Met haar parken, levendige centrum en centrale ligging aan de Rijn is het een plek waar mensen graag wonen, werken en samenkomen. D66 wil dat dit voor iedereen mogelijk blijft, nu en in de toekomst. Daarvoor zijn scherpe keuzes nodig.

Wij geloven in een stad waar je niet alleen een huis hebt, maar ook echt een thuis vindt. Of je nu student bent, een jong gezin hebt of in alle rust ouder wilt worden: Arnhem moet voor iedereen een aantrekkelijke plek zijn om te wonen. Toch krijgt op de huidige woningmarkt niet iedereen die kans. Door de woningcrisis staan veel levens op pauze. Er zijn niet alleen te weinig woningen, de huidige woningvoorraad sluit ook onvoldoende aan bij de samenstelling van de bevolking en de demografische ontwikkelingen. Daarom wil D66 snel meer passende woningen realiseren en slim omgaan met de schaarse ruimte. Daarbij letten we op betaalbaarheid, bereikbaarheid, een groene omgeving en sterke buurten.

Onze wijken zijn het kloppend hart van Arnhem. Van Presikhaaf tot Klarendal, en van Elden tot Schuytgraaf: elke buurt heeft zijn eigen identiteit. D66 ziet wijken als sociale gemeenschappen die sterker worden als bewoners samen vormgeven hoe de wijken eruitzien en functioneren. Dat vraagt om een gemeente die durft los te laten, ruimte biedt aan initiatief en ontmoeting, en accepteert dat leren ook betekent dat er soms fouten gemaakt worden. Met gemengde, levendige wijken versterken we de verbondenheid tussen mensen.

Ook het groen in de Arnhemse wijken draagt hieraan bij. Arnhem is uniek door het groen dat overal dichtbij is. D66 wil deze groene rijkdom beschermen én uitbreiden. Meer bomen, parken en natuurinclusieve wijken zorgen niet alleen voor schonere lucht en verkoeling, maar ook voor ruimte waar Arnhemmers elkaar ontmoeten en waar natuur kan bloeien. Zo maken we onze stad klimaatbestendig, leefbaarder en aantrekkelijker voor mens en dier.

We kijken vooruit naar een duurzame energietoekomst. De overstap naar schone energie is niet alleen noodzakelijk, maar ook een kans om lokale kracht te benutten. D66 wil dat buurten zelf energie kunnen opwekken en profiteren van de opbrengsten. We bestrijden energiearmoede, verbeteren verouderde infrastructuur en zorgen dat de energietransitie eerlijk verloopt.

Duurzaamheid betekent ook zuinig omgaan met grondstoffen. In onze visie betaalt de vervuiler, en worden duurzame keuzes beloond. Met slimme afvalscheiding, circulaire bedrijventerreinen en hergebruik maken we onze economie sterker en onze stad schoner. We geven ruimte aan innovatieve initiatieven en pakken overlast en zwerfafval stevig aan.

Zo bouwen we samen aan een Arnhem dat sociaal verbonden, leefbaar, groen, schoon en duurzaam is. Zo bouwen we samen aan onze stad van de toekomst.

1.1. Bouwen voor de toekomst van Arnhem

Arnhem is een aantrekkelijke stad. Met een levendig stadscentrum en de groene parken om de hoek, is het een geliefde stad om te wonen. Studenten en starters, jonge gezinnen en senioren willen dan ook graag in Arnhem komen of blijven wonen. Maar op de huidige woningmarkt krijgt niet iedereen die kans. Er zijn veel te weinig woningen en het type woningen sluit onvoldoende aan bij de huidige en toekomstige vraag naar woningen. Om snel meer passende woningen te realiseren en slim om te gaan met de schaarse ruimte zijn keuzes nodig. Want elke Arnhemmer verdient een thuis, nu en in de toekomst.

Meer en sneller woningen toevoegen

De vraag naar betaalbare woningen in Arnhem neemt al jaren toe. Daarom blijft het bouwen van meer woningen de komende jaren topprioriteit. Dat doen we met de urgentie van nu, maar met het oog op de toekomst.

- **Verhoogd bouwtempo.** D66 zet de grote bouwprojecten en stadsvernieuwingen, zoals Rijnpark, Kronenburg, Heijenoordseweg, het Nieuwe Kadekwartier, Cobercokwartier en Schuytgraaf op volle kracht door. We versnellen projecten waar dat kan, bijvoorbeeld door onnodige regelgeving weg te nemen of cofinanciering naar voren te halen. Met doorbraakmethodes willen we vastgelopen projecten op korte termijn vlottrekken.
- **Breder kijken dan alleen woningbouw.** We bouwen aan een Arnhem voor de toekomst. Dat betekent dat we duurzaam bouwen. Maar ook dat we kritisch kijken naar welke functies we in wijken, en in Arnhem als geheel, op de lange termijn nodig hebben.
- **De hoogte in.** Arnhem is een stad met beperkte ruimte. Een veelzijdige stad, waar we het groen graag willen koesteren. Om tegemoet te komen aan de woningvraag bouwen we daarom de hoogte in. Daarbij wordt per situatie gekeken welke hoogbouw het meest passend is. We zien met name in Rijnpark kansen om hoogbouw te realiseren.
- **Verdichting en uitbreiding.** We kiezen voor verdichting en uitbreiding van al bestaande woonwijken. Zoals in Malburgen, Kronenburg en het Spijkerkwartier. We maken daarvoor een verdichtingsplan per woonwijk. Daarin wordt per wijk gekeken naar het soort woningen waar behoefte aan is en hoe daarmee doorstroming kan worden bevorderd.
- **Actief grondbeleid.** Om het bouwen van woningen snel mogelijk te maken voert de gemeente een actief grondbeleid en koopt de gemeente strategische locaties op.

Bestaande woningen beter benutten

Naast versneld bouwen zetten we ook in op het slim en creatief toevoegen van woningen in bestaande gebouwen. Met alleen nieuwbouw redden we het niet. We zullen alles eruit moeten halen om meer mensen een plek te kunnen bieden.

- **Woningsplitsen stimuleren.** We stimuleren initiatiefnemers door barrières voor het splitsen van een woning weg te nemen. Zo kunnen we op korte termijn relatief veel woningen toevoegen. We versoepelen ook de regels voor woningsplitsing en verkamering. Met corporaties maken we afspraken over het splitsen van sociale huurwoningen, daar waar het kan. We zien kansen voor verdichting in de wijken Hoogkamp, Rijkerswoerd en Geitenkamp.
- **Accepteren dat we kleiner zullen wonen.** D66 vindt dat we in een tijd van een groeiend woningtekort en ruimtelijke schaarste niet langer groot wonen als norm moeten hanteren. Kleiner wonen zal steeds meer het nieuwe normaal worden.
- **Meer woningen voor starters en alleenstaanden.** We zetten expliciet in op de woningbouw van meer betaalbare starterswoningen en woningen voor alleenstaanden, omdat hierin het woningtekort het meest nijpend is. Ook bouwen we met instellingen zoals SSH& meer (gedeelde) studentenwoningen binnen 15 minuten reisafstand vanaf de campus van de HAN, ArtEZ en locaties van Rijn IJssel.
- **Seniorenwoningen stimuleren doorstroming.** D66 wil de doorstroom van gezinswoningen stimuleren door óók voor senioren te bouwen. Zoals in Elderveld en Sint Marten, waar de vraag naar deze woningen hoog is. Zo zorgen we dat grotere gezinswoningen vrijkomen en senioren kunnen blijven wonen in hun vertrouwde wijk.
- **Stimuleren van nieuwe woonvormen.** Naast grootschalige woningbouwprojecten stimuleren we particuliere woningbouwinitiatieven voor nieuwe woonvormen, waarbij bewoners de ruimte krijgen om zelf een woonplek te bouwen. Zoals een gezamenlijk hofje, een gedeelde woning met vrienden of Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO). We ondersteunen hen met duidelijke kaders en een proactieve houding. We geven bij collectieve woonprojecten de voorkeur aan initiatieven waar meerdere generaties samenleven.
- **Tegengaan van leegstand.** Eigenaren en beheerders van woningen moeten een melding indienen bij de gemeente wanneer hun woning langer dan zes maanden leeg staat. Dit wordt de leegstandsmeldplicht genoemd en voorkomt speculatief vastgoedbezit. D66 wil ook een meldplicht invoeren voor kantoren, winkels en andere bedrijfspanden, met een termijn van één jaar. Door het actief monitoren van de leegstand in Arnhem kan zo snel worden gestuurd op eventuele transformatie. Het doel is om leegstaande gebouwen snel weer bewoonbaar te maken.

Woningbouw met oog voor de toekomst

Naast de vraag naar woningen vindt D66 het belangrijk oog te hebben voor de leefbaarheid. Met de groei van de stad en haar inwoners zullen ook de voorzieningen mee moeten groeien. Naast woningbouw kijken we zorgvuldig naar de werkgelegenheid, groenvoorzieningen, infrastructuur en sociale voorzieningen.

- **Goede sociale leefbare mix.** Bij grootschalige nieuwbouwprojecten streven we naar een goede sociale leefbare mix: koop- en huurwoningen in verschillende prijscategorieën en voor

verschillende doelgroepen en generaties geschikt. Bij de bouw van woningen hebben we daarom aandacht voor groen in de buurt, voldoende werk en de juiste sociale voorzieningen binnen handbereik. Zo ontstaan toekomstbestendige en leefbare wijken waarin iedereen zich thuisvoelt.

- **Werkgelegenheid dichtbij.** Tot 2050 komen er tienduizenden Arnhemmers bij. Een plek om te werken, nu en in de toekomst, hoort daarbij. Nieuwe woonwijken worden gecombineerd met ruimte voor werkgelegenheid. Van dienstverlening tot flexibele werkplekken en kleinschalige maakindustrie. Ook verbeteren we het openbaar vervoer en de (snel)fietspaden voor beter woon-werkverkeer dicht bij huis.
- **Bereikbare wijken.** D66 vindt het belangrijk dat nieuwbouw van woningen gepaard gaat met goede bereikbaarheid. We bouwen daar waar we snel, betaalbaar en duurzaam mobiliteit kunnen realiseren, bijvoorbeeld door een goede ov-verbinding.
- **Elk kind kan buitenspelen.** Elk kind moet binnen 300 meter een veilige speelplek hebben. We brengen per wijk de huidige speelvoorzieningen in kaart en vernieuwen ze waar nodig met duurzame materialen. We toetsen of ze aansluiten bij de doelgroep en starten concrete verbeteringen daar waar nodig.

Groene, duurzame wijken zijn de toekomst

Arnhem groeit snel en vraagt om nieuwe woonwijken die niet alleen betaalbaar zijn, maar ook klimaatbestendig en natuurinclusief. D66 streeft daarom naar het minimaliseren van de ecologische voetafdruk en het versterken van de biodiversiteit. Zo bouwen we aan leefomgevingen die bestand zijn tegen hitte, regen en droogte – nu en later.

- **Natuurinclusief bouwen.** We bouwen op een manier die de leefomgeving van dieren en planten behoudt of versterkt. Denk bijvoorbeeld aan insectenhôtels, groene daken, bloemrijke bermen en begroeide gevels. Zo behouden en versterken we de biodiversiteit in de wijk.
- **Duurzaam en biobased bouwen.** Bij nieuwbouw geven we de voorkeur aan duurzaam, circulair en biobased bouwen. Dit houdt in dat we gebruikmaken van duurzame, natuurlijke, hernieuwbare materialen zoals hout, leem en hennepbeton en dat we bestaande bouwmaterialen hergebruiken. We volgen de nationale aanpak om in 2030 minimaal 30 procent van de nieuwbouwwoningen te realiseren met tenminste 30 procent biobased materialen en tenminste 50 procent minder nieuwe grondstoffen te gebruiken. Zo beperken we de CO₂-uitstoot in de bouwsector en verminderen we het gebruik van schaarse grondstoffen. We mijden actief vervuilende of CO₂-intensieve materialen en geven de voorkeur aan duurzaam materiaalgebruik bij nieuwe bouwprojecten.
- **Bouwen voor en tegen warmte.** Nieuwbouwplannen moeten bestand zijn tegen extreme hitte, neerslag en droogte. Door de trend naar steeds betere isolatie zijn huidige nieuwbouwwoningen goed in het vasthouden van warmte. Zowel in de winter als in de zomer.

Dit vermindert de stookkosten, maar kan problematisch zijn in de zomerperiode. D66 wil met de landelijke 'Maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving' bij nieuwbouwprojecten beter rekening houden met een toename van extreme hitte, neerslag en droogte. Door bijvoorbeeld verbeterde ventilatie, groene daken en zonwering voor de ramen.

1.2. Levendige wijken als basis voor een sociale stad

Presikhaaf, het Spijkerkwartier of Rijkerswoerd. Alle wijken in Arnhem hebben een eigen identiteit. Wij geloven in wijken die door bewoners zelf worden vormgegeven door te participeren, te organiseren en te ondernemen. Dat vereist een gemeente die durft los te laten, ruimte biedt aan initiatief en kan accepteren dat er soms dingen fout gaan. Door in te zetten op gemengde wijken waarbij ruimte blijft voor de eigen identiteit van een wijk, behouden we levendigheid. Zo komen we tot de sociaal verbonden en vitale wijken die we in deze tijd meer dan ooit nodig hebben.

Diverse wijken met een plek voor iedereen

De kracht van onze wijken komt uit de Arnhemmers die er wonen en hun relaties. Die sociale cohesie is soms kwetsbaar. Door bewoners zekerheid te geven, in te zetten op diverse wijken en sociale lasten tussen wijken te verdelen, dragen we zorg voor veerkracht en leefbaarheid.

- **In alle wijken sociale huur.** We laten het aandeel sociale huur meegroeien met de vraag. In wijken waar het aandeel sociale huur onder het gemiddelde is, zoeken we actief naar locaties waar sociale huurwoningen kunnen worden toegevoegd. In buurten waar al meer dan 50 procent van het aanbod sociale huur is, komt er geen sociale huur meer bij. Zo zorgen we voor een meer evenredige verdeling van het aanbod in de stad.
- **Zekerheid voor huurders.** We versterken de positie van huurders, bijvoorbeeld via de huurdersbalie. We treden stevig op tegen verhuurders die de regels overtreden.
- **Je leven lang kunnen wonen binnen je eigen wijk.** We zorgen dat Arnhemmers langer in hun eigen wijk kunnen wonen. Dit doen we door inzet van verhuis- en doorstroomcoaches en het realiseren van voldoende senioren- of zorgwoningen in de wijk. Wie wil verhuizen binnen de eigen wijk krijgt voorrang bij de toewijzing. Zo stimuleren we de doorstroom.
- **Met zijn allen dragen we onze stad.** We spreiden 'de lasten' tussen de wijken en investeren ongelijk: in wijken waar kansen en autonomie onder druk staan, zetten we extra stappen.

Bewoners geven vorm aan hun eigen buurt

Bewoners in een buurt weten zelf vaak het beste hoe de openbare ruimte daar moet worden ingericht. Daar geven we ruimte voor. De gemeente trekt grote projecten naar zich toe, stelt kaders en borgt dat er voldoende draagvlak is voor ontwikkelingen. Sturing op detailniveau is niet nodig.

- **Snel en gemakkelijk financiering voor kansrijke initiatieven.** We zorgen voor experimenteerruimte voor bewonersinitiatieven buiten de verkokerde gemeente-budgetten. Als

bewoners draagvlak hebben voor een initiatief moeten ze snel aan de slag kunnen, ook als daarvoor geld uit verschillende financieringspotjes moet komen.

- **Het overnemen van taken van de gemeente door bewoners moedigen we aan.** Bewoners worden gestimuleerd om zelf taken terug te pakken van de gemeente. Het Right-to-Challenge (het overnemen van taken van de overheid) breiden we uit. Daarnaast gaan we onder begeleiding van onze teams leefomgeving experimenteren met wijkbegrotingen, waarin wijken zelf prioriteiten kunnen stellen.
- **De gemeente is aanwezig in de wijk.** Bijvoorbeeld door vast laagdrempelig benaderbare werkplekken te organiseren voor gemeenteambtenaren. We ondersteunen initiatieven die bestuur dicht bij bewoners brengt. Denk daarbij bijvoorbeeld aan wijkrechtspraak.
- **We durven beperkende ruimtelijke kwaliteitsregels los te laten.** Bestaande welstandsregels maken plaats voor kwalitatieve beschrijvingen naar voorbeeld van het 'Apeldoornse 'Stadskookboek' en 'Landschapskookboek'. Beperkingen vanuit regels voor stadsgezicht voor aantoonbare verbeteringen van de openbare ruimte of verduurzaming, zoals het toevoegen van verticaal groen of het plaatsen van zonnepanelen, nemen we weg.

Levendige wijken met ruimte voor ontmoeting

Als D66 kiezen we voor reuring en ontmoeting in de wijk om de sociale basis te versterken. We accepteren dat dit gepaard kan gaan met enige mate van overlast.

- **Levendigheid op straatniveau.** We zetten in elke wijk in op een goede mix tussen vierkante meters voor wonen en werken. Ook houden we in elke wijk ruimte voor kleinschalige evenementen en horeca.
- **Koele ontmoetingsplekken.** D66 wil meer groene, koele en toegankelijke ontmoetingsplekken in elke wijk, zoals buurttuinen, hofjes, buurtbankjes en gezamenlijke moestuinen. Zo versterken we de sociale samenhang én maken we de leefomgeving aantrekkelijker en gezonder.

1.3. Een goed bereikbare stad

D66 wil dat Arnhem voor iedereen toegankelijk en bereikbaar is én blijft. Arnhemmers moeten plekken als school, werk, sportclub, zorginstelling en andere voorzieningen goed en eenvoudig kunnen bereiken. In een stad die snel groeit en steeds drukker wordt, brengt dat uitdagingen met zich mee. Daarom maken we toekomstbestendige keuzes en investeren we in duurzame vormen van mobiliteit, zoals lopen, fietsen en het openbaar vervoer (ov). De stad is gebaat bij een veel betere balans tussen voetgangers, fietsers, het ov en de auto. Voetgangers, fietsers en het ov hebben voor D66 daarbij prioriteit. Tegelijkertijd willen we de verbinding met de regio en ver daarbuiten verbeteren en uitbreiden. Daarvoor zetten we hoog in op regionale snelfietspaden, meer treinstations en betere internationale treinverbindingen.

Duurzame en slimme verplaatsingen

De verplaatsingen in onze stad kunnen duurzamer en gezonder. D66 wil bewoners en bezoekers verleiden om vaker te kiezen voor de fiets, lopen, deelmobiliteit of het ov. Zo maken we ruimte in de stad, verminderen we uitstoot en houden we Arnhem bereikbaar.

- **Duurzaam Mobiliteitsplan voortzetten.** In de afgelopen vier jaar heeft de gemeenteraad het Duurzaam Mobiliteitsplan 2024-2040 vastgesteld. In het plan staan meer dan honderd maatregelen om de stad ook in de toekomst duurzaam bereikbaar, gezond en leefbaar te maken. D66 wil dit beleid voortzetten, waarmee Arnhem in 2040 een stad is waar lopen, fietsen en schoon openbaar vervoer de norm zijn, de maximumsnelheid op de meeste wegen 30 km/uur is en deelmobiliteit voor iedereen toegankelijk is.
- **Stimuleren deelvervoer.** D66 stimuleert deelvervoer om de bereikbaarheid te verbeteren en verkeersdruk te verminderen. We investeren in voorzieningen (bebording, parkeren, opladen) voor deelauto's/deelfietsen en zorgen voor logische, herkenbare locaties verspreid over alle wijken.
- **Aantrekkelijke P+R-locaties.** We willen het autoverkeer in de binnenstad terugdringen. Daarom investeren we in de aantrekkelijkheid van de bestaande P+R-voorzieningen aan de randen van onze stad. Plekken waar bezoekers hun auto makkelijk kunnen parkeren en eenvoudig en betaalbaar kunnen overstappen op deelvervoer, de fiets of het ov. Locatie GelreDome wordt een mobiliteitshub met uitbreiding van het Transferium voor goede bereikbaarheid voor toegang tot de stad met openbaar vervoer.
- **Parkeernormen bij nieuwbouw.** We verlagen parkeernormen bij nieuwbouw waar dat verantwoord kan. Dat biedt ruimte voor betaalbare woningen, meer groen, speelplekken en goede voorzieningen voor fietsen en deelvervoer.
- **Kansen elektrisch vervoer.** Arnhem is een energiestad met veel bedrijven met een focus op elektrisch vervoer. D66 ziet hier kansen en wil vooruitstrevende innovaties verder stimuleren en onder de aandacht brengen. We gaan door met de Arnhem Electricity Week. Hiermee geven we een podium aan Arnhemse energiebedrijven, de HAN en kenniscentrum Connectr en zetten we Arnhem als energiestad op de kaart.
- **We stimuleren lopen.** Om lopen als een vanzelfsprekende keuze te bevorderen werken we aan een integraal loopbeleid, met daarin een netwerk van toegankelijke looproutes.

Een aantrekkelijke fietsstad

Arnhem scoort laag als fietsstad. We willen het gebruik van de fiets stimuleren en streven naar een positie in de top 10 beste (middel)grote fietsgemeenten van Nederland per 2030. Daarvoor zullen we maatregelen treffen om het gebruik van de fiets veiliger, sneller en aantrekkelijker te maken.

- **Fietsers krijgen meer voorrang.** Waar mogelijk passen we de verkeerslichten aan, zodat fietsers voorrang krijgen en langer groen licht hebben dan auto's. Daarmee wordt de

doorstroming voor fietsers verbeterd en de reistijd verkort. Ook gaan we experimenteren met regensensoren op verkeerslichten voor fietsers.

- **Prioriteit bij werkzaamheden.** Bij werkzaamheden en andere omleidingen geven we prioriteit aan een goede, korte en comfortabele route voor voetgangers en fietsers.
- **Fietsstraten.** We gaan voor meer fietsstraten: straten die zijn ingericht voor fietsers, waar auto's te gast zijn. Vooral straten waar het overige verkeer 30 km/uur mogen zijn hiervoor geschikt. In ieder geval de Steenstraat, Hommelseweg en Gelderse Rooslaan transformeren we in een fietsstraat.
- **Uitbreiding snelfietsnetwerk.** D66 wil het netwerk snelfietspaden fors uitbreiden en onderzoeken waar mogelijkheden liggen voor de bereikbaarheid van onze stad. Door te investeren in snelfietspaden zal de reisafstand naar omliggende gemeenten aanzienlijk worden verkort. Dat maakt Arnhem en de buurgemeenten aantrekkelijker als plek om te wonen en te werken.
- **Fietsbruggen.** We willen versneld de twee nieuwe fietsbruggen realiseren; in Arnhem-Oost tussen Rijnpark en Malburgen en in Arnhem-West langs de spoorbrug.
- **Veiliger fietsen.** De meeste wegen worden 30 km per uur. Er komen aparte fietspaden langs wegen waar het andere verkeer 50 km/uur of harder mag. Hierdoor neemt de veiligheid van de fietser toe. Deze aanpassingen zullen we doorvoeren aan onder andere de Utrechtseweg, Monnikensteeg, Rosendaalseweg en Kronenburgsingel.
- **Goede fietsroutes in en rond de binnenstad.** Het aantal fietsers en voetgangers in en rond de binnenstad neemt toe. Dit leidt tot gevaarlijke situaties, bijvoorbeeld op de binnensingels, het Johnny van Doornplein en de Kleine Oord. We zorgen dat ook in en rond de binnenstad wegen en fietspaden beter herkenbaar worden, door ander materiaalgebruik dan het voetgangersgebied. Doorgaande fietsroutes worden zoveel mogelijk geasfalteerd.
- **Toegankelijke fietsenstallingen.** Bewaakte fietsenstallingen in de binnenstad houden we gratis en waar mogelijk breiden we de openingstijden uit.
- **Fatbikes weren.** We willen fatbikes weren uit de Arnhemse binnenstad. We zoeken actief naar manieren om dit te realiseren. Denk bijvoorbeeld aan APV-regels, handhaving op opgevoerde bikes, aparte rijstroken en snelheidsverlagende aanpassingen. Dit zal de veiligheid van de voetgangers en andere fietsers aanzienlijk doen toenemen.

Goed openbaar vervoer

D66 wil het ov-netwerk in en rond Arnhem vergroten en verbeteren. Of het nu gaat om nieuwe woonwijken, bedrijventerreinen of het GelreDome. D66 investeert in slimme ov-oplossingen die de bereikbaarheid verbeteren, economische kansen vergroten en duurzame mobiliteit stimuleren. Ook verdient Arnhem sterke regionale, nationale en internationale treinverbindingen.

- **Treinstation Arnhem-Oost.** We blijven ons hard maken voor een nieuw treinstation in Arnhem-Oost. Dat is essentieel voor de bereikbaarheid van de toekomstige woonwijk Rijnpark

én de omliggende bedrijventerreinen Het Broek en Cleantech Park Arnhem. Een station tussen Velperpoort en Westervoort versterkt de verbinding tussen wonen, werken en mobiliteit.

- **Meer internationale treinverbindingen.** Arnhem is een centraal gelegen stad. We lobbyen voor meer directe internationale treinverbindingen met andere Europese steden. Ook zetten we ons in voor een goede nachttrein- of nachtbusverbinding met de regio.
- **Beter bereikbaar GelreDome.** De ov-bereikbaarheid van het GelreDome kan beter, zodat verkeersoverlast tijdens evenementen verminderd wordt. Daarom willen we de mogelijkheid onderzoeken voor de aanleg van een snelle verbinding, bijvoorbeeld tram of monorail, tussen Arnhem Centraal en GelreDome. Dit verhoogt de bereikbaarheid en de aantrekkingskracht van GelreDome als evenementenlocatie, wat bijdraagt aan de economie van Arnhem als geheel.

1.4. Groen en klimaatbestendig Arnhem

Arnhem is een stad met een groen hart. Met ruim dertien parken, de Veluwe in de achtertuin en de oevers van de Rijn is Arnhem een unieke en mooie stad waar stedelijk leven en groene rust samenkomen. We doen wat nodig is om dit te behouden en te versterken. Meer groen in de stad betekent schonere lucht, ruimte voor ontmoeting, een prettig leefklimaat en een thuis voor onder andere vogels, bijen en vlinders. Door te investeren in biodiversiteit en natuurinclusieve wijken maken we Arnhem aantrekkelijker voor mens en dier – en bouwen we tegelijkertijd aan een stad die voorbereid is op de uitdagingen van morgen.

Groene, natuurinclusieve leefomgeving

Natuur is onlosmakelijk verbonden met de identiteit van Arnhem. Als groene stad willen we deze kwaliteit niet alleen behouden, maar verder versterken. Door groen integraal mee te nemen in ruimtelijke keuzes, bouwen we aan een leefomgeving waar mens, dier en natuur in balans samenleven.

- **Integrale aanpak.** Vanwege urgentie en beperkte ruimte willen we integraal aan de slag met een groen en klimaatbestendig Arnhem. We streven naar het integreren van het gemeentelijk rioleringsplan, de strategie klimaatadaptatie en de groenvisie tot één plan met bijbehorende structurele middelen.
- **Per inwoner 1 m² steen vervangen voor groen.** D66 wil in de komende vier jaar voor elke inwoner 1 m² steen vervangen door groen. Onder andere door actief tegels te verwijderen en de ruimte te benutten voor nieuwe bomen, planten en bloemen. We beginnen met vergroenen van de wijken die op dit moment (nog) het meest versteend zijn. Met tegelwippen maken we de wijken groener, leefbaarder en klimaatbestendiger.
- **Voortzetten 3-30-300-norm.** We zetten de huidige 3-30-300-norm voort: we houden bij nieuw- en verbouw er aandacht voor dat elke bewoner zicht moet hebben op minstens drie bomen, in elke buurt 30 procent schaduw en binnen 300 meter toegang tot een park. D66 wil de norm uitbreiden door in te zetten op een groter boomkroonvolume. Dat betekent dat we bij

nieuwe aanplant en inrichting kiezen voor bomen die uit kunnen groeien tot een grotere kroon, in plaats van veel bomen met een beperkte kroonumfang. Ook het vaker herplaatsen van volwassen bomen in plaats van kappen kan bijdragen aan meer kroonumfang.

- **Klimaatbestendig en gevarieerd planten.** In plaats van monotone bomenlanen en ander eentonig groen die kwetsbaar zijn voor veranderende klimaatomstandigheden en ziekten, kiezen we voor een mix van klimaatbestendige bomen, struiken en planten. Onze voorkeur heeft inheemse beplanting, mits dit klimaatbestendig kan.
- **Een groene binnenstad.** We gaan voor minder bestrating in de binnenstad en ondersteunen ondernemers in de Arnhemse binnenstad om meer groen te planten. Ook de Sint-Jansbeek zal op nog meer plekken bovengronds door de binnenstad stromen.
- **Parken beschermen.** De Arnhemse parken in Noord en Zuid verdienen bescherming. D66 kiest voor behoud en toekomstbestendige ontwikkeling van onze parken.
- **Maatlat klimaatadaptieve gebouwde omgeving.** In Arnhemse wijken passen we de 'groene maatlat' toe. Dat betekent dat minimaal 30 procent van de buurt uit groen moet bestaan en we de ambitie hebben om het advies van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) van 75 m² groen per woning na te streven. De uitdaging voor Arnhem ligt hierbij met name in de verdeling per wijk, wat betekent dat Arnhem bij nieuwbouw en verdichting gericht extra groen moet realiseren in wijken met een hogere woningdichtheid. We onderzoeken hoe Arnhem er nu voor staat en hoe we dat doel kunnen bereiken.
- **Groencompensatie.** In lijn met de Europese Natuurherstelwet willen we dat Arnhem in 2030 minstens evenveel stedelijk groen en boomkroonvolume heeft als in 2025. Gaat er toch groen verloren, dan compenseren we dit altijd binnen de gemeentegrenzen.
- **Niet meer stenen dan noodzakelijk.** We kiezen voor minder verharding in de stad. In nieuwe plannen geldt: niet meer stenen dan strikt noodzakelijk. Bij nieuwbouw en herinrichting hanteren we een verhardingsnorm per vierkante meter perceel. Waar mogelijk gaat verharding eruit. Alleen wat functioneel nodig is, blijft. Dat betekent minder bestrating in de infrastructuur (zoals verdrijvingsvlakken, parkeerplaatsen en pleinen) en juist meer ruimte voor bomen, wadi's, planten en gras. We leggen de omgekeerde bewijslast bij projectontwikkelaars: zij moeten onderbouwen waarom verharding functioneel nodig is.

Veerkracht tegen klimaatrisico's en plagen

Klimaatverandering brengt extremen met zich mee: hittegolven, langdurige droogte, stortbuien en onvoorspelbare weerseffecten. Arnhem moet daarop voorbereid zijn. Door nu de juiste maatregelen te treffen, zijn we als stad veerkrachtiger tegen toenemende natuurrisico's.

- **Voorbereid op bosbranden en wateroverlast.** We laten een onderzoek uitvoeren naar de reële dreiging van bosbranden voor onze stad en haar inwoners. We onderzoeken in hoeverre

Arnhem hierop voorbereid is en treffen waar mogelijk voorzorgsmaatregelen. Zo stellen we een structureel actieplan voor bosbranden en voor wateroverlast op om voorbereid te zijn op de toekomst.

- **Integraal plaagdiermanagement.** D66 wil de overlast van ongedierte effectief aanpakken met een methode waarbij volksgezondheid voorop staat en onnodig dierenleed wordt voorkomen. We kiezen voor integraal plaagdiermanagement (IPM), zoals beschreven in de Toolkit IPM. Deze aanpak vraagt vaak om hogere aanvangskosten, maar blijkt op de langere termijn minstens zo kosteneffectief als traditionele bestrijding. Daarbij letten we op doelmatigheid, zodat we effectieve én betaalbare oplossingen inzetten.

1.5. Lokale oplossingen voor een duurzame toekomst

D66 kijkt vooruit: naar een duurzame en eerlijke toekomst. Door nú te investeren in schone energie en slimme oplossingen, zorgen we voor een gezondere leefomgeving en een sterke lokale economie. Arnhem is met trots dé energiestad van Nederland. Wij geloven in lokale kracht – in buurten die samen energie opwekken en bewoners die zeggenschap hebben over hun toekomst. De energietransitie biedt kansen, maar vraagt ook lef en samenwerking. We laten niemand vallen en pakken problemen aan, zoals energiearmoede en verouderde infrastructuur. Met visie en daadkracht bouwen we aan een Arnhem dat klimaatneutraal én sociaal rechtvaardig is.

Duurzame energieopwekking en slimme opslag

De energietransitie vraagt om meer dan alleen opwekking. Slimme opslag, een robuust netwerk en innovatief gebruik van energie zijn essentieel. Arnhem kan hierin koploper zijn door lokale samenwerking te versterken en nieuwe technologieën een plek te geven.

- **Stimuleer energiehubbs.** We versnellen bestaande samenwerkingen van energiehubbs, zoals IJsseloord 1, en breiden deze uit met opslag, smart grids (slim energienet) en gerichte investeringen in infrastructuur.
- **Cleantech Park Arnhem als gesloten energiesysteem.** We dringen landelijk aan op het juridisch mogelijk maken van gesloten distributiesystemen voor bedrijventerreinen met kleine grid operators, waaronder Cleantech Park Arnhem.
- **Versoepel regelgeving voor energietoepassingen.** We schrappen belemmerende regels voor toepassingen, zoals buurtbatterijen en elektrische deelauto's als superbatterij. Ook bij nieuwe laadpalen kijken we niet alleen naar de radius van 300 meter om laadpalen toe te kennen, maar naar de bezettingsgraad in bredere zin.
- **Onderzoek naar valmeercentrale.** We zoeken samenwerking met de Provincie Gelderland en geïnteresseerde gemeenten om een onderzoek te initiëren naar de haalbaarheid van een duurzame energieopslag in de vorm van een valmeercentrale, geïnspireerd op de NL2120 visie van Arnhem.

- **Integreer wateropvang en berging bij nieuwbouw.** Door nieuwe gebouwen en wijken zo te ontwerpen dat regenwater kan worden vastgehouden en benut, verminderen we het drinkwatergebruik en zorgen we voor minder afvalwater. Het bewaarde 'grijswater' kan gebruikt worden voor wassen en het doorspoelen van het toilet.

Lokale eigendom en innovatieve samenwerking

Voor een eerlijke energietransitie is eigenaarschap en samenwerking op lokaal niveau cruciaal. D66 gelooft in partnerschap tussen overheid, inwoners en bedrijven, waarbij risico's gedeeld en opbrengsten eerlijk verdeeld worden.

- **Gemeentelijke participatie in warmtesystemen.** We zorgen dat de gemeente (deels) eigenaar blijft van warmtenetten voor zeggenschap en betaalbaarheid. We staan voor de Wet Collectieve Warmte om duurzame en betrouwbare levering van warmte en het beter beschermen van consumenten tegen hoge energiekosten.
- **Vergroot de slagkracht van het GWIB.** We versterken het Gelders Warmte Infrastructuurbedrijf, zodat meer projecten sneller van de grond komen.
- **Sta garant voor innovatieve projecten.** De gemeente staat waar mogelijk garant voor risico's, zodat duurzame initiatieven makkelijker kunnen starten.
- **Geef ruimte aan experimenten in de stad.** We maken van Arnhem een proeftuin voor innovaties aan het energienet. Onder andere voor het Nationaal Expertisecentrum Netcongestie, dat gericht zoekt naar oplossingen in het overbelaste elektriciteitsnet.

Samen sterk met de regio

Duurzame energie stopt niet bij de gemeentegrens. Daarom werken we samen met omliggende gemeenten aan gezamenlijke oplossingen die de betaalbaarheid en leveringszekerheid versterken. Ook versterken we onze positie als stad van energie en elektriciteit.

- **Regionale energie-inkoop stimuleren.** We zetten in op gezamenlijke energiecontracten voor bedrijventerreinen en instellingen. Door collectieve inkoop worden prijzen gunstiger, komt duurzame energie dichterbij en versterkt de positie van ondernemers en maatschappelijke organisaties.
- **Regionale afstemming, opwekking en vraag.** Door afstemming met buurgemeenten voorkomen we overbelasting en maken we efficiënter gebruik van het net.
- **Integreer netcongestie in alle besluitvorming.** We zorgen dat de beschikbare capaciteit op het elektriciteitsnet structureel wordt meegenomen in beleidskeuzes en vergunningstrajecten. Zo voorkomen we knelpunten, stimuleren we slimme oplossingen en zorgen we dat nieuwe woningen en bedrijven daadwerkelijk worden aangesloten.

- **Arnhem Energiestad.** We versterken onze profilering als energiestad. Daarmee trekken we nieuwe bedrijven in de energiesector aan en versterken we het regionale en lokale vestigingsklimaat.

Eerlijke toegang en betaalbaarheid

De energietransitie mag geen tweedeling veroorzaken. D66 zet zich in voor mensen met een kleine beurs, en investeert in maatregelen die energiearmoede structureel bestrijden.

- **Voorkom energiearmoede door energie te besparen.** We helpen huishoudens die hun energierekening niet meer kunnen betalen met het verlagen van hun rekening door bijvoorbeeld te isoleren. In het uiterste geval zetten we een noodfonds in om mensen te ondersteunen. We spreken met woningcorporaties af dat ze in 2030 alle sociale huurwoningen met een energielabel lager dan B verduurzamen. Zo voorkomen we energiearmoede structureel en voor de lange termijn.
- **Stimuleer coöperatieve verduurzaming.** We investeren in energiecoöperaties om bewoners gezamenlijk toegang en eigendom te geven tot duurzame energieoplossingen. We ontwikkelen een aanpak waarbij we Verenigingen van Eigenaren die willen verduurzamen op maat ondersteunen en maken subsidieregelingen beter voor hen toegankelijk.
- **Focus op besparen en efficiëntie.** Energiebesparing is de snelste en goedkoopste route naar duurzaamheid, dus we zetten stevig in op isolatie en gedragsmaatregelen.

Verstandig omgaan met bronnen

Voor D66 is duurzaamheid geen dogma, maar een pragmatische koers met oog voor de toekomst. We kiezen voor oplossingen die écht bijdragen en houden vast aan principes van betaalbaarheid, effectiviteit en ecologische integriteit.

- **Sluit kernenergie in Arnhem uit.** We spreken ons uit tegen de bouw van een kerncentrale in Arnhem.
- **Kies voor bewezen alternatieven.** We investeren in goedkopere, snellere en toekomstbestendige oplossingen zoals zon, wind, restwarmte en waterstof.
- **Afbouwen van biomassaverbranding en gebruik van gas.** We gebruiken biomassa waar nodig in de warmtetransitie, maar bouwen dit af zo gauw er alternatieven beschikbaar zijn. Biomassa dient in alle gevallen aan duurzaamheidscriteria te voldoen. Hetzelfde geldt voor gas, dat op Cleantech Park Arnhem gebruikt zou kunnen worden om de energietekorten die ontstaan door netcongestie op te vangen. Deze oplossingen zijn altijd tijdelijk en met een plan voor afbouw.

1.6. Schone stad en circulaire keuzes

D66 werkt aan een stad waar circulariteit en leefbaarheid hand in hand gaan. In onze visie betaalt de vervuiler en worden duurzame keuzes beloond. Door afvalscheiding eenvoudiger te maken en circulaire economie te stimuleren, verkleinen we onze ecologische voetafdruk en versterken we de onze economie. Bedrijventerreinen worden broedplaatsen voor hergebruik en samenwerking. We pakken overlast en zwerfafval aan, en geven ruimte aan vernieuwende initiatieven. Zo bouwen we aan een schoner, eerlijker en toekomstbestendig Arnhem.

Slim en eerlijk afvalbeleid

Arnhemmers willen een schone stad. D66 zet in op gemak en service voor bewoners, slimme technologie en een eerlijke verdeling van kosten, met als uitgangspunt: de vervuiler betaalt. Lessen uit het burgerberaad en eerdere referenda nemen we mee om tot een duurzaam en betaalbaar systeem te komen waarmee de Arnhemse afvalberg wordt verkleind.

- **Voer gedifferentieerde afvalstoffenheffing in.** We onderzoeken systemen zoals betaling per restafvalzak om afvalvermindering te stimuleren. Hierbij willen we ruimte om voor een andere aanpak te kiezen in wijken waar dit noodzakelijk is.
- **Verhoog de service voor afvalscheiding.** We halen meer reststromen gescheiden aan huis op en doen dat vaker, zodat goed scheiden makkelijker wordt.
- **Zet in op slimme technologie.** Met sensoren en datagedreven inzameling maken we afvalinzameling efficiënter en schoner.
- **Intensiveer handhaving op vervuiling.** We handhaven strenger op afvaldumping en onjuiste afvalscheiding, gericht op hotspots in de stad.

Statiegeld en hergebruik stimuleren

Hergebruik en statiegeldsystemen zijn effectieve manieren om afval te verminderen. D66 wil dat hergebruik makkelijker wordt en dat het loont om grondstoffen terug in de keten te brengen.

- **Meer statiegeldpunten in de stad.** We pleiten voor extra inleverpunten voor statiegeldflessen en -blikjes, onder andere in de binnenstad en bij Arnhem Centraal.
- **Faciliteer hergebruikcentra.** We maken ruimte voor en stimuleren Repair Cafés en hergebruikcentra in samenwerking met onderwijs, bouwmarkten en elektronica-retailers.
- **Voeg circulariteit toe aan bestaande regelingen.** We nemen circulariteit expliciet op in regelingen zoals de Toekomstbestendig Wonen Lening.

Arnhem als circulaire hub

De circulaire economie biedt Arnhem kansen. Er is behoefte aan opslag en flexibiliteit in opslag en doorvoer van materialen, maar dit lukt nu onvoldoende. D66 wil ruimte maken voor innovatieve hubs, samenwerking stimuleren en het logistieke netwerk benutten bij het sluiten van kringlopen. Zo gaan waardevolle grondstoffen niet verloren en maken we circulair hergebruik haalbaar.

- **Ontwikkelruimte voor circulaire hubs op werklocaties.** We richten ons op het oostelijk gebied van Arnhem waar bedrijvigheid en waterwegen goed samenkomen.
- **Faciliteer samenwerking tussen bedrijven.** De gemeente stimuleert en faciliteert het delen van afval- en grondstofstromen op bedrijventerreinen.
- **Onderzoek hergebruik van afvalwater.** We verkennen toepassingen van gezuiverd afvalwater (effluent) voor industrie en stadslandbouw.

Hoofdstuk 2

Een creatieve economie die energie geeft

Een creatieve economie die energie geeft

economie

beroepsonderwijs

arbeid en inkomen

cultuur en erfgoed

recreatie en toerisme

Arnhem kan een voortrekkersrol spelen in de landelijke verduurzaming. Onze stad heeft een sterke economische positie in de energiesector, met bedrijven zoals Liander en TenneT. Arnhem huisvest innovatieve kennisinstituten en bedrijven die werken aan slimme netwerken, opslag en waterstoftechnologie, waarmee oplossingen worden ontwikkeld voor een betrouwbaar en duurzaam energiesysteem. Door als proeftuin te fungeren voor nieuwe technieken kan Arnhem laten zien hoe lokaal opgewekte duurzame energie efficiënt wordt geïntegreerd in het landelijke netwerk. Samenwerkingen tussen overheid, onderwijs en bedrijfsleven versterken de doorontwikkeling en opschaling van duurzame energie-innovaties. Zo draagt de Arnhemse economie niet alleen lokaal, maar ook nationaal bij aan de versnelling van de energietransitie.

D66 gelooft in een stad waar mensen de ruimte krijgen om zichzelf te ontwikkelen, om te werken, te leren en te ondernemen – op een manier die duurzaam, sociaal en toekomstgericht is. We willen dat Arnhem zich in de regio helder positioneert als dé creatieve energiestad: een plek waar innovatie, onderwijs, kunst en economie elkaar versterken. Dat vraagt om keuzes die ons profiel versterken én om durf tonen om dingen anders te organiseren.

We staan voor drie lastige opgaven: een tekort aan mensen, aan energie en aan ruimte. D66 kiest ervoor deze uitdagingen niet afzonderlijk te benaderen, maar als een samenhangend geheel. Daarom denken wij vanuit verbonden portefeuilles: werk en inkomen, onderwijs en arbeidsmarkt, cultuur en economie. Alleen als we integraal beleid voeren, bouwen we aan een inclusieve en veerkrachtige stad.

Een stad waarin je fietsend naar school of werk kunt, waarin culturele instellingen inspireren tot leren en samenwerken, waarin toerisme aansluit bij ons groene profiel en waarin ook de recreatie goed verspreid is over de hele stad. D66 ziet Arnhem als een stad waar creativiteit en vakmanschap samenkomen – van ambachtslieden tot hightech startups. En waar onderwijsinstellingen nauw samenwerken met het bedrijfsleven, via campussen en leerwerktrajecten.

We willen dat iedereen – ook wie een eigen zaak runt of als zzp'er werkt – de gemeente ervaart als een betrouwbare partner. Een gemeente die belt, meedenkt, en niet verstopt zit achter regels. Dat vraagt om betere mkb-dienstverlening, meer ambtelijke capaciteit op economie en een houding die gericht is op samenwerken.

Onze idealen zijn een energieke stad met ruimte voor talent, perspectief op werk en inkomen voor iedereen, en een economie die de samenleving versterkt. Zo maken we Arnhem een stad waar werken en leren hand in hand gaan met leven en genieten. Een stad van kansen, voor iedereen.

2.1. Sterke werklocaties en ruimte voor ondernemen

Een sterke, toekomstbestendige economie is de ruggengraat van een levendige stad. D66 ziet ondernemerschap, innovatie en duurzaamheid als de motor van werkgelegenheid en maatschappelijke vooruitgang. We koesteren Arnhem als dé creatieve energiestad van de toekomst, waar onderwijs, logistiek en duurzaamheid elkaar versterken. Werklocaties moeten behouden blijven en optimaal aansluiten bij de behoeften van ondernemers en zzp'ers. Daarom nemen we drempels weg en versterken we het economisch profiel van de stad binnen de regio. Zo bouwen we samen aan een ondernemend en leefbaar Arnhem met ruimte voor iedereen.

Ondernemers de ruimte geven

Een sterke economie begint bij ruimte voor ondernemerschap. D66 wil onnodige regels schrappen, administratieve lasten beperken en de dienstverlening verbeteren. Zo zorgen we dat ondernemers zich kunnen richten op waar zij goed in zijn: ondernemen.

- **Minder regels, betere dienstverlening.** We schrappen onnodige bureaucratie en investeren in betere, snellere en toegankelijke digitale gemeentelijke dienstverlening voor ondernemers. We houden rekening met ruimte voor werk en ondernemerschap in de bestemmingsplannen.
- **Flexibele ondersteuning op maat.** We maken maatwerkafspraken met bedrijven in belangrijke sectoren en bieden passende subsidieregelingen of aangepaste regels.
- **Bedrijfsinvesteringszones.** Ondernemers die samen aan de slag willen in hun omgeving, krijgen bij voldoende draagvlak steun voor een bedrijfsinvesteringszone (BIZ).
- **Nieuwe bedrijfslocaties.** Arnhem groeit en nieuwe plekken om te werken zijn nodig. Naast verdichting en werkruimte in wijken, zoeken we nieuwe bedrijfslocaties binnen de stad voor die bedrijven die niet in de buurt van woningen passen. De ruimte voor bedrijvigheid die in de Omgevingsvisie al is voorzien op de Koningspleij, kan hiervoor op termijn worden benut.

Vitale werklocaties in de regio

Bedrijvigheid is essentieel voor een leefbare stad. Daarom werken we aan sterke, toekomstgerichte werklocaties en intensiveren we regionale samenwerking om ruimte voor werk te behouden en versterken.

- **Slagkracht via regionale samenwerking.** We zetten actief in op bestuurlijke samenwerking binnen de Groene Metropoolregio om het Regionaal Programma Werklocaties en de koers Economie van de Toekomst kracht bij te zetten. Ook werken we samen met onderwijs en bedrijfsleven via Lifeport Arnhem Nijmegen.
- **GreenDeals.** We organiseren per werklocatie programma's, stimuleren een hogere organisatiegraad en maken gezamenlijke keuzes op duurzaamheid via GreenDeals.
- **Parkeerhubs en voorzieningen op maat.** Samen met ondernemers investeren we in voorzieningen zoals parkeerhubs, onder andere op de voormalige Scalabor-locatie.

- **Bescherm zware bedrijvigheid.** We realiseren het Innovatief Maritiem Service Centrum in de Nieuwe Haven en beschermen daarbij bedrijven met een hoge milieucategorie. Dit is een initiatief om de maritieme sector – organisaties in de scheepsbouw en energietransitie – in Oost-Nederland te versterken en te verduurzamen.
- **Faciliteer campus ecosystemen.** We ondersteunen samenwerking tussen overheid, onderwijs en bedrijfsleven op campussen, van onderwijsinstellingen tot startups en gevestigde bedrijven, inclusief gedeelde voorzieningen, huisvesting en financiering. We investeren extra in praktijkgericht onderwijs en het mbo als ruggengraat van technische innovatie. Campussen worden expliciet opgenomen in gebiedsprogramma's zoals het Regionaal Programma Werklocaties en de omgevingsvisie Arnhem 2040.

Ondernemen met maatschappelijke impact

Ondernemen is meer dan winst maken. D66 gelooft in impactvol ondernemen: initiatieven die economische, sociale en ecologische waarden combineren. We ondersteunen deze beweging via gericht beleid.

- **Teken de City Deal Impact Ondernemen.** D66 kiest met het tekenen van de City Deal Impact Ondernemen bewust voor ondernemers die niet alleen winst maken, maar ook onze stad groener, socialer en sterker maken.
- **Faciliteer sociaal ondernemersklimaat.** We stellen subsidies, gemeentelijke kredietfaciliteiten en adviesdiensten beschikbaar voor ondernemers die zich richten op welzijn, duurzaamheid en inclusie.
- **Stimuleer maatschappelijk ondernemen.** Door zekerheid te bieden via financieringen en door gemeentelijke budgetten te 'ontschotten', ontstaat meer ruimte voor maatschappelijke ondernemers die bijdragen aan natuur en welzijn. Ook willen we de Right-to-Challenge introduceren voor maatschappelijke ondernemers, waarbij zij taken van de overheid zullen overnemen.

Levendige winkelgebieden en een bruisende stad

Een aantrekkelijke stad heeft een levendige binnenstad en sterke wijkcentra. D66 wil investeren in winkelgebieden, aanpak van leegstand en meer voorzieningen dicht bij de bewoners.

- **Versterk de regio van Platform Binnenstad Arnhem (PBA).** We geven PBA meer slagkracht in het sturen op winkelaanbod en het terugdringen van leegstand in de binnenstad.
- **Leegstand tegengaan.** We blijven investeren in actieve leegstands aanpak van winkels met een gespecialiseerde leegstandsmanager. Daarnaast bieden we ruimte voor tijdelijke pop-ups in leegstaande winkels, bijvoorbeeld door creatieve makers of studenten.
- **Investeer in wijkwinkelcentra, met focus op Arnhem-Zuid.** Wijkwinkelcentra zijn het kloppende hart van de wijk. We verbeteren de huidige winkelcentra met extra aandacht

voor Arnhem-Zuid. Dat doen we door de basiskwaliteit op orde te houden, maar ook te investeren in een prettige omgeving en bereikbaarheid. We stimuleren functiemenging.

- **Betere spreiding van voorzieningen.** D66 wil een evenwichtige spreiding van horeca, sportvoorzieningen, lokale markten en festivals. Daarbij verdient Arnhem-Zuid wat ons betreft extra aandacht om het aantal voorzieningen daar te stimuleren.
- **Markten.** D66 wil onderzoeken of en hoe de aantrekkelijkheid van de wijkweekmarkten in overleg met de aanwezige winkeliers kan worden vergroot.

Creatief ondernemerschap

D66 zet in op een sterk creatief Arnhem, waar ontwerp, samenwerking en innovatieve techniek samen bijdragen aan oplossingen voor maatschappelijke opgaven en aan kansen voor jonge talenten.

- **Waarde van creativiteit en ontwerp.** We onderkennen de meerwaarde van creativiteit en de kwaliteit van de Arnhemse ontwerpsector. Als gemeente zetten we vaker ontwerpend onderzoek in als methode om complexe problemen aan te pakken. Naast het huidige Creative x Energy, komen er meer programma's om de creatieve sector te verbinden met maatschappelijke opgaven.
- **Creatief ecosysteem.** Arnhem kent een perfecte schaal voor een sterk creatief ecosysteem. Uit ontmoeting in de sector komt innovatie voort. We stimuleren daarom plekken waar creatieve ondernemers samenkomen, zoals in Coehoorn en in de toekomst in Rijnpark, en beschermen de hoeveelheid betaalbare werkruimte voor creatieve ondernemers.
- **Verbinden van techniek en creativiteit.** Techniek is niet alleen een bèta-aangelegenheid, maar ook een creatieve opgave. Door een meer creatieve benadering van techniek stimuleren we jonge Arnhemmers om zich met technologie bezig te houden.

2.2. Opleiden voor de toekomst

Gelijke kansen beginnen in het klaslokaal, maar komen vooral tot uiting op de arbeidsmarkt. Daarom investeren we de komende jaren in brede ontwikkeling die aansluit op de arbeidsmarkt. Samen met ondernemers versterken we Arnhem als stad die opleidt voor de creatieve en energiesector. We maken de stad aantrekkelijker voor studenten en benutten onze kennis- en onderwijsinstellingen maximaal om talent aan te trekken en innovatie te stimuleren.

Investeren in brede ontwikkeling

Als stad komen we tot de mooiste dingen wanneer iedereen een werkplek of rol kan vinden die hen past. Om alle Arnhemse kinderen de kans te geven om hun talenten en drive te ontdekken maken we van brede zelfontplooiing een prioriteit.

- **Met een Arnhems curriculum leiden we Arnhemse talenten op.** Samen met scholen en Arnhemse organisaties werken we aan een Arnhem Curriculum met aandacht voor

techniek, cultuur, sport, taal en burgerschap (de inhoud blijft aan de scholen). De inzet voor cultuureducatie, inclusief gratis toegang, zetten we ook buiten schooltijden voort.

- **Taalrijk opgroeien.** De taalvaardigheid van jongeren gaat steeds verder achteruit, terwijl dit cruciaal is voor aansluiting bij de arbeidsmarkt en verdere maatschappij. We zetten daarom in op een brede nieuwe aanpak met voor partners in de stad voor taalrijk opgroeien, waarbij plezier in lezen centraal staat.
- **Extra investeren in kwetsbare wijken.** In welke wijk je wieg staat is bepalend voor met welke kansen je in aanraking komt. We versterken als onderdeel van het programma Arnhem-Oost kansengelijkheid in kwetsbare wijken met concrete maatregelen zoals weekendscholen en extra handen (bijvoorbeeld vanuit jeugdzorg) op de school. Hiermee voorkomen we dat jongeren zonder diploma van school gaan.

Van onderwijs naar arbeidsmarkt

Onze hogescholen en beroepsopleidingen zijn bepalend voor de kansen in Arnhem kunnen worden gepakt. De komende jaren zien we de studentenaantallen flink teruglopen. Dit vergt een continue inzet van gemeente en partners om Arnhem als stad voor studenten beter op de kaart te krijgen.

- **Samenwerken met ondernemers.** We versterken de samenwerking tussen onderwijs, ondernemers en gemeente om te zorgen dat opleidingen goed aansluiten aan behoeften op de arbeidsmarkt en studenten direct praktijkervaring kunnen opdoen. Wanneer ondernemers bereid zijn meer te investeren, staat ook de gemeente hiervoor open.
- **Investeren in Arnhemse campussen.** We investeren in campussen als plek voor kruisbestuiving tussen kennisinstellingen en ondernemers. Arnhem kent er veel, verschillend in omvang en sector: Papendal (sport), Arnhems Buiten (elektriciteit), ArtEZ/Coehoorn (kunst en ontwerp), Enka campus Rijn IJssel, Kenniscampus HAN/Van Hall Larenstein (groen, techniek, maatschappelijk) en Cleantech Park Arnhem (energie- en milieutechnologie). Zij krijgen een centrale plek in werklocatie-, huisvestings- en mobiliteitsplannen.
- **Behouden en uitbreiden technische opleidingen.** Onze technische opleidingen zijn een voorwaarde om de rol van Arnhem als energiestad in te kunnen vullen. We werken samen met het onderwijs en het regionale bedrijfsleven aan de aantrekkelijkheid van technische mbo-opleidingen. Waar zich kansen voordoen voor nieuwe samenwerkingen of uitbreiding van bestaande samenwerkingen met technische universiteiten, grijpen we deze met beide handen aan.

Arnhem als stad voor studenten

Studeren is voor velen de vormende tijd van hun leven. Daarmee is ook een levendige studentencultuur niet alleen van groot belang voor de aantrekkelijkheid van Arnhem als studentenstad, maar ook voor de kansen van toekomstige Arnhemmers. Wij willen als D66 meer doen voor onze mbo- en hbo-studenten.

- **Goede ondersteuning voor studenten.** De uitval van een opleiding verschilt sterk per wijk. Om te zorgen dat waar je opgroeit niet bepalend is voor de kansen die je krijgt tijdens je leven, zorgen we samen met opleidingen voor de beschikbaarheid van goede ondersteuning.
- **500 extra studentenkamers in gedeelde huizen.** Arnhem is nog te veel afhankelijk van losse, private kamers voor huisvesting van studenten. We zetten daarom in op meer gedeelde woonruimte, bijvoorbeeld via SSH&, om de kwaliteit en sociale cohesie te verbeteren. We stimuleren initiatieven zoals Kamers met Aandacht en Hospi Housing.
- **Levendige stad voor studenten.** We blijven ons samen met partners uit het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen inzetten om van Arnhem een echte en fijne studentenstad te maken. We trekken samen met studenten en studentenverenigingen op om met hen een plan te maken om Arnhem aantrekkelijker te maken voor (nieuwe) studenten.
- **Versterken samenwerking met universiteiten.** Veel Arnhemmers werken in Nijmegen en andersom. We zetten ons er daarom voor in dat ook Arnhem aantrekkelijk is als woonplaats tijdens en na de studie voor Nijmeegse studenten door de samenwerking met de Radboud Universiteit te versterken. Daarnaast kijken we naar het versterken van de link met de technische universiteiten op het gebied van energie. Het streven daarbij blijft: het uiteindelijk verwerven van een universitaire dependance (vergelijkbaar met de Universiteit van Leiden in Den Haag).

2.3. Vooruitdenken in een veranderende arbeidsmarkt

Arnhem staat voor de uitdaging van een snel veranderende arbeidsmarkt. De vergrijzing heeft grote gevolgen voor sectoren zoals de zorg, techniek en het onderwijs, terwijl nieuwe technologieën en globaliseringde spelregels voortdurend herzien. D66 ziet kansen in levenslang leren, internationale kennisdeling en flexibele werkvormen om onze stad veerkrachtig en toekomstbestendig te maken. Tegelijkertijd willen we ongelijkheid en uitsluiting bestrijden, zodat iedereen – ongeacht achtergrond of opleiding – volwaardig kan meedoen. We zullen de arbeidstekorten verminderen, de opleidingskansen vergroten, mensen in de bijstand ondersteunen naar werk, en een inclusieve, flexibele arbeidsmarkt stimuleren en vormgeven.

Oplossen van arbeidstekorten

De arbeidsmarkt vergrijst. Dit heeft een impact op cruciale voorzieningen, zoals de zorg, de techniek en het onderwijs. D66 wil dat cruciale sectoren draaiende blijven en klaar zijn voor de vergrijzing. Daarvoor pakken we de tekorten sectorspecifiek aan.

- **Bij- en omscholing.** D66 wil volop inzetten op bij- en omscholing. We werken samen met scholen en bedrijven voor (om)scholingstrajecten in tekortberoepen, zoals in de zorg, techniek, ICT en energie. Daarvoor subsidiëren we (om)scholingscursussen en wordt het aantal stageplekken verruimd.
- **Statushouders en vluchtelingen aan het werk.** Statushouders en vluchtelingen zijn

erbij gebaat snel aan het werk te gaan. We zoeken actief samen met bedrijven en VluchtelingenWerk Nederland naar geschikte arbeidsplaatsen in Arnhem.

- **Internationale studenten.** D66 zet zich in om internationale studenten naar Arnhem te blijven trekken, met name voor onderwijsinstellingen zoals HAN en ArtEZ. Zij versterken de lokale economie, vergroten de diversiteit aan perspectieven in onderwijs en onderzoek en helpen arbeidstekorten te verminderen.

Een inclusieve en flexibele arbeidsmarkt

D66 wil een inclusievere en flexibele arbeidsmarkt, zodat Arnhemmers makkelijker mee kunnen doen en de economie versterkt. We zetten ons in voor maatwerkoplossingen en samenwerking met werkgevers om barrières weg te nemen en kansen voor iedereen te vergroten.

- **Objectieve werving en selectie.** D66 wil discriminatie bij werving en selectie actief tegengaan en inclusie stimuleren. Daarom starten we een pilot met anoniem solliciteren bij de gemeente en gesubsidieerde organisaties. We stimuleren het gebruik van objectieve selectiecriteria en bieden trainingen aan voor het herkennen van onbewuste vooroordelen.
- **Flexibele thuiswerkplekken en vergaderruimtes.** We faciliteren betaalbare en toegankelijke thuiswerkplekken en vergaderruimtes voor eenieder die daar thuis geen ruimte voor heeft. Deze werkplekken creëren we in buurthuizen, winkelcentra en bibliotheken. Zo kunnen kantoormedewerkers, ondernemers en studenten alsnog makkelijk dicht bij huis werken, vergaderen of studeren.
- **Maatwerk ter bevordering van de arbeidsparticipatie.** D66 wil dat meer mensen kunnen deelnemen aan werk, ook als standaardbanen niet passen. Samen met werkgevers creëren we ruimte voor maatwerk. Zoals deeltijdwerk, aangepaste taken, om- of bijscholing en/of werken met behoud van uitkering. Ook stimuleren we vrijwillig doorwerken na het pensioen. De gemeente geeft hierbij zelf het goede voorbeeld.

Bijstand een tussenstation, geen eindstation

Veel inwoners die in de bijstand zitten, willen weer aan het werk. Maar te vaak staan regels hier in de weg. D66 maakt ruimte om Arnhemmers met maatwerk te helpen. Er worden minder eisen gesteld zodat inwoners makkelijker aan de slag kunnen gaan, eventueel met een gedeeltelijke bijdrage van de overheid.

- **Werken naast een uitkering.** Het is mogelijk om met een uitkering tijdelijk bij te verdienen, aan de slag te gaan als vrijwilliger of te ondernemen in een sociale coöperatie.
- **Meer kansen voor omscholing.** Het volgen van een opleiding, cursus of omscholingstraject wordt makkelijker voor Arnhemmers met een uitkering. Ook een volwaardige opleiding is mogelijk. In alle gevallen blijft de uitkering behouden. We hebben extra aandacht voor het toegankelijk maken van de bijstand voor jongeren, zodat we voorkomen dat zij zich onnodig in de schulden steken.

- **Opstap naar een baan.** De gemeente ondersteunt meer maatschappelijke werkplekken (zoals Activerend Werk) voor mensen die het lastig vinden om aan een baan te komen.
- **Werk, onderwijs of ondersteuning.** Arnhemmers in de bijstand krijgen van de gemeente een aanbod voor werk, onderwijs of ondersteuning. Afwachten is geen optie. Maatwerk is hierbij cruciaal. Activerend werk is een goed voorbeeld, maar doorstromen naar een passende baan blijft het doel.

2.4. Arnhem bruist van cultuur

Arnhem is dé cultuurstad van het oosten en dat willen we zo houden. Onze stad bruist van creativiteit, met topinstellingen, lokale makers en een rijke geschiedenis die wereldwijd bekend is. D66 ziet cultuur als motor voor verbondenheid, talentontwikkeling en economische kracht. We willen dat alle Arnhemmers – jong en oud – cultuur kunnen beleven én maken. Dat vraagt om investeringen in cultuureducatie, eerlijke beloning voor makers, voldoende ruimte en bereikbaarheid, én het koesteren van ons erfgoed. Zo bouwen we aan een stad waar cultuur leeft in elke wijk en iedereen kan meedoen, nu en in de toekomst.

Eerlijke beloning en sterke instellingen

D66 wil dat cultuurprofessionals eerlijk worden betaald en dat belangrijke instellingen behouden blijven. Zij vormen de ruggengraat van onze cultuurstad.

- **Behoud topinstellingen.** We behouden structurele steun voor culturele trekkers, zoals Theater Oostpool, Introdans, Phion, De Nieuwe Oost en State of Fashion, maar dat moet niet ten koste gaan van laagdrempelige cultuurparticipatie van Arnhemmers.
- **Cultuurstad van het oosten.** Arnhem moet beter bekend worden als cultuurstad van het oosten. De veelzijdigheid van de culturele locaties, zoals Muis Sacrum, Stadstheater, Posttheater, festivalterrein Stadsblokken en concertzaal GelreDome, bieden de mogelijkheid om een breed en divers cultuuraanbod te kunnen bieden.
- **Toerisme voor cultuur.** We investeren extra inkomsten uit de toeristenbelasting gericht in duurzame mobiliteit, vergroening, recreatie en cultuur.

Cultuur voor en door de jeugd

Cultuur begint bij de jeugd. D66 wil dat elk kind zijn of haar talent kan ontdekken en ontwikkelen. Zo maken we cultuur toegankelijk voor alle jongeren in Arnhem, ongeacht achtergrond, inkomen of wijk, en stimuleren we deelname aan kunst en cultuur.

- **Gratis toegang voor jongeren.** Jongeren tot 18 jaar moeten laagdrempelig kennis kunnen maken met kunst en cultuur. Arnhem biedt al gratis culturele activiteiten via programma's, zoals InDifferent ART en Museum Arnhem. D66 wil deze bestaande initiatieven behouden,

beter bekend maken en waar mogelijk uitbreiden, zodat nog meer jongeren kunnen deelnemen aan theater, muziek, film en workshops.

- **Elk kind een instrument.** We zorgen dat alle kinderen de kans krijgen om een instrument te leren bespelen. Dit doen we met actieve ondersteuning en samenwerking tussen scholen, muziekscholen, verenigingen en andere aanbieders.
- **Cultuur in de rijke schooldag.** Cultuuronderwijs krijgt een vaste plek in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs, zodat alle leerlingen structureel kennismaken met kunst, muziek, theater en andere creatieve activiteiten.

Ruimte voor cultuur in de hele stad

We willen dat cultuur in alle wijken te beleven is, ook buiten het centrum. Zo kunnen alle Arnhemmers deelnemen aan theater, muziek, film, workshops en andere creatieve activiteiten.

- **Huisvesting voor cultuur.** D66 wil voldoende en betaalbare ruimte voor makers en instellingen. De nieuwe huisvesting voor Introdans op het Koningsplein zetten we door. Ook Theater Oostpool krijgt een nieuw repetitieggebouw, op een plek die optimale samenwerking met de andere cultuurinstellingen mogelijk maakt, bijvoorbeeld in het Bestuurskwartier. We gaan door met het toevoegen van atelierruimte in de stad en bieden kunst- en muziekonderwijs en -verenigingen betaalbare ruimte in gemeentelijk vastgoed. Zo houden we Arnhem aantrekkelijk voor top- en amateurkunst.
- **Cultuur in Arnhem-Zuid.** Het culturele aanbod in Arnhem-Zuid zal verder worden versterkt. Bestaande evenementen blijven we ondersteunen en breiden we uit met extra voorzieningen, podia en activiteiten. Denk aan tijdelijke openluchtbioscopen in de zomermaanden, theater- en podiumoptredens bij winkelcentra of een kleinschalig festival in Schuytgraaf of Elden.
- **Wijkcultuur versterken.** Podia en theaters in de wijken, zoals het Huis van Puck, zullen we meer ondersteunen. Zo maken we de cultuur zichtbaarder en toegankelijker voor iedereen.

Bereikbaarheid en participatie

D66 wil dat cultuur voor iedereen bereikbaar is, fysiek en financieel. Zo kan iedereen meedoen aan theater, muziek, workshops en andere culturele activiteiten.

- **Goed bereikbaar met ov.** Culturele instellingen dienen 's avonds goed bereikbaar te zijn met het openbaar vervoer. Dit geldt ook voor kleinschalige lokale evenementen, zoals in Arnhem-Zuid. Waar nodig passen we hier de dienstregeling tijdelijk op aan.
- **Betaalbare deelname.** Arnhem investeert in cultuur door betaalbare muzieklessen, goedkope instrumentenhuur en steun voor amateurkunst. We vergroten toegankelijkheid met subsidies, gratis jeugdactiviteiten en samenwerkingen met scholen en wijkcentra.

Erfgoed voor en door Arnhemmers

Arnhem heeft een unieke geschiedenis die we zichtbaar en beleefbaar willen maken voor onze inwoners. Van het middeleeuwse centrum tot de Slag om Arnhem: ons verleden hoort bij ons allemaal. We willen dat iedere Arnhemmer de kans krijgt dit erfgoed te ontdekken, te ervaren en te delen. Door het erfgoed in het dagelijks leven en in de wijken te brengen, versterken we niet alleen onze kennis ervan, maar ook onze verbondenheid met de stad. Bij grote projecten nemen we kansen om erfgoed meer beleefbaar te maken direct mee.

- **Airborne- en WOII-erfgoed versterken.** We investeren in Airborne-toerisme en herdenkingslocaties, zodat deze nationaal en internationaal meer bezoekers trekken. Hiermee vergroten we de kennis en het bewustzijn over de geschiedenis.
- **Behoud en presentatie van erfgoed.** D66 wil investeren in erfgoed en onze rol in de geschiedenis van Gelderland: de Slag om Arnhem, Arnhem in de middeleeuwen, en het Romeins erfgoed.
- **De Arnhemse geschiedenis belichten.** De middeleeuwse geschiedenis van Arnhem zullen we nadrukkelijker zichtbaar maken in de stad. We maken ook de donkere kant van de Arnhemse geschiedenis zichtbaar, zoals het Arnhemse slavernijverleden. Dit doen we bijvoorbeeld met wandelroutes en stadsmarkeringen.
- **Jong erfgoed.** Arnhem kent veel jong erfgoed: de AKU-fontein, de Blauwe Golven, Rietvelds kunstacademie, het stadhuis. Hierbij is het extra belangrijk dat zorgvuldig behoud samengaat met hedendaags gebruik. Zo blijven we nieuwe betekenis toevoegen aan jonge monumenten en vergroten we de waarde ervan voor toekomstige generaties.
- **Erfgoed zichtbaar in het straatbeeld.** Er komen meer informatieborden, straatmarkeringen en digitale tours voor inwoners en bezoekers. Op deze manier verbeteren we de zichtbaarheid van ons erfgoed in het straatbeeld.
- **Herbouw in de binnenstad.** De grote brand in het voorjaar van 2025, heeft een gat geslagen in de oudste delen van onze binnenstad. We zetten ons in voor een snel herstel van deze plek. De gemeente draagt hieraan bij en moet strikte voorwaarden stellen aan de kwaliteit. Dat wat over is uit het verleden, moet zoveel mogelijk beleefbaar blijven. Een nieuwe invulling moet passen in het karakter van de binnenstad maar mag tegelijkertijd de geschiedenis niet vervalsen of uitwissen.

2.5. Genieten van een bruisende stad

Of je nou kiest voor fietsen in het groen, een festival of ontspannen op het terras. Iedereen moet op zijn eigen manier kunnen genieten van Arnhem. Dat vereist ook dat we elkaar de ruimte geven. Wij waken ervoor dat een opeenstapeling van regels in de weg staat van energie om te organiseren en te ondernemen. We investeren in duurzame mobiliteit, bruisende evenementen en een gastvrije binnenstad. Zo blijft Arnhem een groene, levendige stad waar inwoners én bezoekers genieten – vandaag en in de toekomst.

De ruimte om te genieten

Arnhem is een stad waar je niet alleen woont en werkt, maar ook volop geniet van cultuur, horeca en het stadsleven. Van onze parken tot de binnenstad: iedereen moet de ruimte krijgen om samen te komen, te ontspannen en te beleven. D66 wil Arnhem verder ontwikkelen tot een levendige, gastvrije stad waar het altijd bruist en waar je je welkom voelt.

- **Meer ruimte voor terrassen.** We geven horecaondernemers meer ruimte voor terrassen, zodat Arnhemmers en bezoekers vaker en langer kunnen genieten van de stad.
- **Nachtcultuur.** D66 zet in op een levendige nacht: ruimte voor clubs, podia en initiatieven die Arnhem aantrekkelijk maken voor jongeren, creatievelingen en uitgaanders.
- **Binnenstad.** We investeren in een levendige binnenstad die schoon, veilig en aantrekkelijk is, met plek voor winkels, cultuur, horeca en ontmoeting.
- **Bruisende evenementen en festivals.** Evenementen en festivals maken Arnhem levendig en trekken bezoekers van binnen en buiten de stad. We gebruiken locatieprofielen slimmer, zodat festivals beter aansluiten bij de plek én elkaar versterken. Ook blijven we zoeken naar tijdelijke evenementenlocaties, bijvoorbeeld in Arnhem-Zuid.
- **Zonder veiligheid geen evenementen.** EHBO, brandveiligheid en nooduitgangen moeten in orde zijn. Maar ook de sociale veiligheid moet beter geregeld worden. Nog te vaak zijn er gevallen van ongewenst gedrag. Daarom komt er een meldpunt ongewenst gedrag bij elk vergunningplichtig evenement.

Gastvrije stad voor bezoekers

Arnhem heeft alles in huis om een topbestemming te zijn: de Veluwe om de hoek, rijke historische verhalen, levendige evenementen en een creatieve economie die bloeit. Maar die kansen worden nog niet volledig benut. D66 ziet ruimte voor groei door ons erfgoed meer zichtbaar te maken, bezoekers beter te spreiden en Arnhem aantrekkelijker te maken voor dagjesmensen én voor meerdaags verblijf.

- **Internationale bezoekers.** We willen meertalige informatie bij parkeergelegenheid in de stad en op toeristische plekken, om bijvoorbeeld meer Duits toerisme aan te trekken.
- **Station als entree van de binnenstad.** Het station zou dé manier zijn waarop bezoekers de binnenstad binnenkomen. We willen deze daarom beter verbinden met het winkel- en horecagebied door vergroening en meer ruimte voor de voetganger.
- **Meer overnachtingsmogelijkheden.** D66 wil ruimte voor extra hotels en B&B's, zodat bezoekers ook bij grote evenementen in de stad of regio kunnen blijven overnachten. Voor pleziervaart op de Rijn willen we meer en betere plekken om in Arnhem te overnachten.
- **Toeristische verbinding.** We onderzoeken de mogelijkheden van een speciale toeristische (trolley-) verbinding die de belangrijkste toeristische trekpleisters in Arnhem verbindt.

Groen en recreatief Arnhem

Onze groene omgeving is een uniek uithangbord. We willen deze versterken en toegankelijk maken voor bewoners en bezoekers.

- **Zwemwater in Meinerswijk.** We onderzoeken de mogelijkheden voor het realiseren van veilige zwemgelegenheden in de Rijnstrangen in Meinerswijk.
- **Recreatie en sport verbinden.** D66 wil meer investeren in multifunctionele gebieden waar recreatie en sport samenkomen, zoals parken met sportvelden, speeltuinen en wandel- of fietspaden voor alle leeftijden. We onderzoeken samen met de verenigingen de mogelijkheden om watersport de ruimte te geven op de nevengeul in Meinerswijk.
- **Poort naar de Veluwe.** We versterken Molenplaats Sonsbeek als 'Poort naar de Veluwe' zodat Arnhemmers en toeristen zowel het verhaal van Arnhem als van de Veluwe kunnen beleven. We zorgen voor voldoende faciliteiten, zoals toiletten, fietsverhuur, horeca en informatie over recreatieve routes en natuur en we stimuleren duurzaam vervoer om vanuit Arnhem de Veluwe te bezoeken.
- **Meer kampeermogelijkheden.** We zetten ons in voor extra campingplaatsen aan de randen van de stad en nabij natuurgebieden, zodat recreanten langer kunnen verblijven en Arnhem beter kan inspelen op de groeiende vraag naar betaalbare, groene overnachtingsmogelijkheden.

Hoofdstuk 3

Een kansrijke basis voor een vrij leven

Een kansrijke basis voor een vrij leven

onderwijs jeugd gezonde leefomgeving welzijn
sociale steun en schuldhulp diversiteit en inclusie

Hoe en waar in Arnhem je opgroeit, is nog altijd bepalend voor welke kansen je krijgt in je leven. Het vergroten van kansen voor alle Arnhemmers is de opdracht voor onze partij. Wij kiezen voor investeren in radicale kansengelijkheid en het vermogen van iedereen om hun eigen leven vorm te geven. Voor een stad waar iedereen zich welkom voelt, waar verschillen worden gewaardeerd en gelijke kansen vanzelfsprekend zijn.

De absolute prioriteit zijn de kansen van onze kinderen en jongeren. Zij verdienen een sterke start, ongeacht hoe en in welke wijk ze opgroeien. Daarom zorgen we voor veilige, stabiele omstandigheden, en een rijke opvoeding met sport, techniek, kunst en cultuur. We bouwen aan netwerken die hen ondersteunen en ervoor zorgen dat ook hun stem gehoord wordt, zodat zij met vertrouwen naar de toekomst kunnen kijken. De jeugdzorg hebben we te ingewikkeld, te bureaucratisch en slecht toegankelijk gemaakt. Om drempels te verkleinen en snel te kunnen signaleren en in te kunnen grijpen, zorgen we dat er standaard op iedere school een jeugdzorgmedewerker is.

Een vrije stad betekent dat Arnhemmers zoveel als mogelijk zelf de regie hebben en houden over hun leven. Dat begint bij een stevige basis: kansen om te leren en ontwikkelen, vrij van stress door schulden en met een goede gezondheid. Wij zetten dan ook vol in op het aan de voorkant versterken van deze basis. Waar we moeten kiezen, investeren we liever in voorkomen aan de voorkant dan pleisters plakken achteraf. Wanneer zorg wel nodig is, organiseren we dit in de wijk en dicht bij mensen, op zo'n manier dat mensen zelf keuzes kunnen maken over hun zorg.

Veel gezondheidsklachten kunnen we voorkomen door het maken van gezonde keuzes, zowel fysiek als mentaal. Iedereen draagt hiervoor een eigen verantwoordelijkheid. Maar ook je leefomgeving is vaak bepalend. Waar en hoe je woont maakt uit voor welke drempels je als gezonde levensstijl ervaart. Nog te vaak is een vette hap sneller en goedkoper dan een gezonde maaltijd, is de stap naar een ochtend hardlopen te groot en te veel Arnhemmers zijn verslaafd aan roken, vaperen of alcohol. D66 maakt gezonde keuzes daarom makkelijker en toegankelijker: met ruimte en voorzieningen om te sporten en te spelen, schone lucht, een gezonde eetomgeving, en goede voorlichting over en hulp bij verslaving.

Daarmee komen we tot een vrij en toekomstbestendig Arnhem. Een stad die kansen biedt, beschermt wie kwetsbaar is, en iedereen in zijn kracht zet – nu en voor de generaties die volgen.

3.1. Een kansrijke basis in de klas

De wijk waarin je opgroeit, zou niet bepalend moeten zijn voor je kansen. Daarom zetten wij ons in voor toekomstgericht en inclusief onderwijs. Wij geloven in scholen die ruimte geven aan talent, waar leerlingen zichzelf mogen zijn en waar leraren worden gewaardeerd en ondersteund. Dat vraagt om goede samenwerking tussen onderwijs, kinderopvang, jeugdzorg en de gemeente. Juist op lokaal niveau kunnen we het verschil maken. Want investeren in onderwijs is investeren in de toekomst van onze samenleving.

Onderwijs ontzorgen

Goed onderwijs is dé motor van kansen. Tegelijkertijd is de druk op het onderwijs groot. We dragen daarom zorg voor een sterk fundament van het Arnhemse onderwijs, waarbij scholen zich kunnen richten op die taken die het meest bepalend zijn voor de kansen van onze kinderen en jongeren.

- **Onderwijs is de kerntaak.** Docenten moeten zich kunnen richten op hun klas. We waken daarom voor werkdruk bij docenten en scholen, in het bijzonder als deze worden veroorzaakt door ellenlange wensenlijstjes vanuit de politiek. De inzet van de gemeente moet zijn om de werkdruk van scholen te verlichten en hen te ondersteunen.
- **Jeugdzorg op elke school.** Onderwijs en (jeugd)zorg zijn nog te veel verschillende eilanden. We werken de komende jaren aan een integrale samenwerking, waarmee onnodige drempels worden weggenomen en scholen ontlast worden, bijvoorbeeld door standaard op elke school vaste aanwezigheid van specialisten vanuit de gemeente te organiseren.
- **Veilige schooldag.** We continueren het programma Veilig In en Om School (VIOS), ook als de landelijke financiering hiervan zou wegvallen.
- **Voorrang bij woning voor nieuwe docenten.** Om het lerarentekort tegen te gaan werken we samen met de lerarenopleiding, Arnhemse scholen en woningcorporaties om voorrang te geven afgestudeerden en studenten in de laatste fase van hun opleiding voor een huurwoning, met vooruitzicht naar een grotere doorstroomwoning.

Goede schoolgebouwen als centrum van de wijk

Onderwijsgebouwen zijn schoon, groen, energiezuinig en hebben een gezond binnenklimaat en staan in een groene schoolomgeving.

- **Oude schoolgebouwen met spoed vervangen.** De afgelopen jaren is een plan gemaakt (het Integraal Huisvestingsplan) en geïnvesteerd om de kwaliteit van de Arnhemse schoolgebouwen weer op orde te brengen. De eerste resultaten zien we al eind 2025. De komende jaren voeren we het tempo op om het plan uit te voeren om achterstanden weg te werken.
- **Passende scholen, geschikt voor rijk gebruik.** Bij nieuwbouw of verbouwing van schoolgebouwen wordt met een rijk gebruik rekening gehouden, zowel in diverse vormen

van onderwijs als in gebruik na schooltijden. We stimuleren het gebruik van schoolgebouwen voor andere culturele, maatschappelijke of recreatieve doeleinden na schooltijd zodat het schoolgebouw een rijkere omgeving wordt. Als het rijke gebruik niet goed van de grond komt, overwegen we mogelijkheden om deze af te dwingen.

- **In 2030 heeft elke school een groen schoolplein.** Onderwijsgebouwen zijn schoon, groen, energiezuinig en hebben een gezond binnenklimaat en staan in een groene schoolomgeving.
- **In je eigen wijk naar school.** Steeds meer Arnhemse kinderen gaan buiten hun eigen wijk naar de basisschool, terwijl dit ten koste gaat van de sociale binding tussen school en wijk en zorgt dat niveaus op scholen uiteen lopen. We maken daarom stevige afspraken met schoolbesturen om dit te verbeteren. Verbeterd de situatie in de komende jaren niet, dan gaan we een vorm van centraal inschrijfbeleid verkennen.

Passend onderwijs

De verschillende vormen van onderwijs hangen met elkaar samen. We geloven niet in hoger of lager, maar in passend onderwijs. Belemmeringen om de passende vorm te volgen worden weggenomen.

- **Liever brede scholen.** Een school met meerdere onderwijsvormen stimuleert het onderling contact en vergemakkelijkt het wisselen van onderwijstype. Daar waar de gemeente binnen de vrijheid van onderwijs kan bijsturen wordt gestuurd op brede scholen.
- **Eenvoudig overstappen.** Alle kinderen in Arnhem kunnen bij een wissel van school binnen een redelijke termijn terecht op het passende schooltype. Belemmeringen om over te stappen naar een ander schooltype worden weggenomen. Hierbij worden lessen getrokken van scholen waarbij de overstap nu al soepel verloopt.

Brede talentontwikkeling

Toegang tot techniek, sport, kunst en cultuur verrijkt het leven van jongeren en draagt bij aan gelijke kansen.

- **Toegankelijk voor iedereen.** Alle kinderen en jongeren komen in aanraking met techniek, sport, kunst en cultuur.
- **Zwemonderwijs is ook onderwijs.** Leren zwemmen is net zo vanzelfsprekend als leren fietsen, tellen en lezen. Bovendien is zwemmen gezond. Daarom voeren we schoolzwemmen weer in.
- **Financiële drempels wegnemen.** We vergroten de bekendheid en toegankelijkheid van het Jeugdfonds Sport en Cultuur voor gezinnen met lage inkomens.
- **Studiemigratie.** Bij toponderwijs hoort ook studiemigratie. We waken ervoor dat er voldoende huisvesting beschikbaar is voor internationale studenten en versterken zo nodig de samenwerking met instanties als SSH&.

3.2. Een kansrijke basis voor Arnhemse jongeren

De wijk waarin je opgroeit, mag niet bepalen hoeveel kansen je krijgt. Toch krijgen nog niet alle jongeren in Arnhem dezelfde mogelijkheden. Daarom willen we dat basisvoorwaarden zoals stabiliteit en veiligheid goed geregeld zijn. Jongeren moeten kunnen opgroeien met toegang tot techniek, sport, kunst en cultuur. De wereld is voor veel jongeren onzekerder geworden. We weten niet wat de toekomst brengt, daarom investeren we in een brede en sterke basis met stevige netwerken om jongeren heen. Ook geven we de jeugd zelf een stem in hun toekomst.

Sterke netwerken en preventie

Door sterke netwerken rond jongeren kunnen we problemen vroeg zien en aanpakken.

- **De situatie staat voorop, niet het label.** We laten onnodige labels achterwege en richten ons op de volledige situatie van het kind of de jongere bij het bepalen welke hulp nodig is.
- **Via het programma Arnhem-Oost wordt de basis duurzaam versterkt.** We zetten het programma Arnhem-Oost voort en zetten ons in voor het behoud hiervan. Lessen uit dit programma betrekken we zoveel mogelijk op de gehele stad.
- **Signaalfunctie van consultatie en kinderopvang.** We zetten in op het vroeg signaleren van problemen en achterstanden bij de consultatie en kinderopvang.
- **Structurele netwerken.** We stimuleren vaste en sterke netwerken rond jongeren, bijvoorbeeld gecoördineerd door een regisseur jeugdhulp die het overzicht bewaakt.
- **Investeren in voorzieningen.** We investeren in wijkteams, jeugdwerkers, buurthuizen, sportfaciliteiten en buurtinitiatieven om jongeren positieve activiteiten te bieden en overlast te voorkomen.

Snelle en passende jeugdhulp

Als een jongere hulp nodig heeft, moet die er snel en passend zijn.

- **Geen lange wachtlijsten.** Jongeren met ernstige problemen zoals eetstoornissen of verslaving krijgen snel de juiste specialistische zorg.
- **Afspraken met zorgaanbieders.** De gemeente maakt duidelijke afspraken over prioriteiten en het voorkomen van wachtlijsten.
- **Vertrouwen en maatwerk.** Wijkteams werken vanuit vertrouwen, met hulp die past bij het gezin.
- **Ondersteuning pleegzorg.** We waarderen pleegzorg en pleegouders en helpen hen door de voorwaarden te verbeteren en flexibiliteit te bieden.
- **Op iedere school een jeugdzorgmedewerker.** Om drempels te verkleinen en snel te

kunnen signaleren en in te kunnen grijpen, zorgen we dat er standaard op iedere school een jeugdzorgmedewerker is.

- **Verlengde jeugdzorg.** De overgang van jeugdzorg naar die andere vormen van zorg vanaf het 18e levensjaar is vaak te abrupt en complex. Daarom zijn we voor inzet van verlengde jeugdhulp tussen de 18 en 23 jaar voor jongeren die dat nodig hebben om de overgang naar volwassenzorg beter te laten verlopen.

Tweede kansen en toekomstperspectief

Iedere jongere verdient de kans om fouten te herstellen en een nieuw perspectief op te bouwen.

- **Tweede kans bij misstappen.** Jongeren die in aanraking komen met justitie krijgen waar mogelijk een tweede kans.
- **Schuldenaanpak jongeren.** Via het Jongeren Perspectief Fonds helpen we jongeren met schulden om weer vooruit te kunnen.

3.3. Arnhem in beweging naar een gezonde toekomst

De wijk waarin je opgroeit bepaalt nog te vaak hoeveel gezonde levensjaren je hebt. Dat verschil in kansen vraagt om krachtig optreden van de overheid, zodat gezonde keuzes voor alle Arnhemmers makkelijker worden. Gezond eten, lekker bewegen en sporten en schone lucht zijn belangrijk voor je eigen gezondheid en voor een gezonde toekomst voor Arnhem. D66 wil inwoners controle geven over hun eigen gezondheid, met goede voorlichting, advies en door gezonde opties de norm te maken. Iedereen mag zelf kiezen, maar het is niet rechtvaardig wanneer anderen de gevolgen van ongezonde keuzes, zoals roken en vaperen, moeten dragen. Met gerichte maatregelen maken we Arnhem gezonder, eerlijker en toekomstbestendig.

Gezonde leefomgeving in de wijk

De omgeving waarin je woont, werkt en naar school gaat heeft grote invloed op je gezondheid. D66 wil een gezonde leefomgeving voor iedereen.

- **Gezondheid voorop.** We maken een ambitieuzer preventieakkoord tegen roken, vaperen, alcohol en overgewicht, en voor mentale gezondheid en een gezonde leefomgeving. Samen met inwoners, organisaties en bedrijven werken we hieraan. Bij alle besluiten over verkeer, woningbouw en leefomgeving weegt gezondheid en welzijn mee.
- **Gezonde openbare ruimte.** We beperken ongezond aanbod en maken de openbare ruimte uitnodigend en gezond, zoals eerder in Park Presikhaaf. We zetten dit voort met gerichte maatregelen in onder andere Malburgen-Oost, Arnhemse Broek, het Spijkerkwartier, Vredenburg en Elderveld.
- **Preventie en wijkgerichte voorlichting.** Actief preventiebeleid en voorlichting op maat om een gezonde levensstijl te stimuleren en de vaccinatiebereidheid te vergroten.

- **Reclamebeperkingen.** We stoppen met reclame voor ongezonde en vervuilende producten in bushokjes en andere gemeentelijke uitingen, zoals fastfood, frisdrank, vlees, fossiele brandstoffen en gokbedrijven. We stimuleren gezonde keuzes.
- **Netwerkaanpak gezondheid.** De gemeente, GGD, provincie, kennisinstellingen, inwoners en bedrijven werken samen om gezondheid mee te nemen in beleid voor ruimtelijke ordening, mobiliteit, groen en voorzieningen.
- **Schone lucht.** Schone lucht is een belangrijk uitgangspunt. Daarom zetten we in op milieuzones voor sterk vervuilende voertuigen en het terugdringen van uitstoot.
- **Maximaliseren geluid bij uitgaansgelegenheden.** D66 wil gehoorbeschadiging tegengaan door afspraken te maken met uitgaansgelegenheden zoals clubs en poppodia. Ook zorgen we voor voldoende aanbod van gehoorbescherming op deze plekken.

Een voedselomgeving die duurzame en gezonde keuzes de makkelijke keuze maakt

De voedselomgeving bepaalt in grote mate wat mensen eten. D66 wil dat gezond eten de makkelijke keuze wordt voor iedereen.

- **Regie op voedselomgeving.** We willen de juridische ruimte maximaal benutten om reclame voor ongezond voedsel en fastfoodlocaties te beperken, vooral rond scholen.
- **Gezond aanbod stimuleren.** We stimuleren het aanbod van gezonde opties op scholen, werkplekken en in de horeca.
- **Gezonde scholen.** We stimuleren gezonde, gratis schoolmaaltijden en schoolfruit, bewegingsruimte, veilige schoolroutes, en door het RIVM erkende interventieprogramma's om een gezonde leefstijl te stimuleren.
- **Bekend met voedselproductie.** Stadslandbouw en een duurzame voedselketen dragen bij aan een gezonde leefomgeving. D66 wil de huidige kleinschalige stedelijke projecten voor stadslandbouw, vaak in combinatie met zorg en participatie, uitbreiden. Nieuwe initiatieven vanuit inwoners en maatschappelijke organisaties willen we ondersteunen. We vinden het versterken van de verbinding tussen voedselproductie en inwoners belangrijk, zodat iedereen begrijpt waar ons voedsel vandaan komt en bewuste keuzes kan maken.

Sport en bewegen voor iedereen

Sport en bewegen zijn cruciaal voor gezondheid en sociale samenhang. D66 wil dat sporten voor iedereen toegankelijk is. We faciliteren in de behoefte van mensen om individueel te sporten en dragen zorg voor het behoud van de belangrijke sociale functie van sportverenigingen.

- **Vitale sportverenigingen.** De stad Arnhem is gegroeid, maar het aantal sportverenigingen is niet evenredig meegegroeid. Wij steunen sportverenigingen en sportinitiatieven ook met

het Sportbedrijf; zo nodig brengen wij partijen bij elkaar om in gezamenlijkheid voor problemen oplossingen te vinden.

- **Sporten in de natuur.** We stimuleren sporten in de natuur, bijvoorbeeld door het aanleggen van nieuwe, toegankelijke buitensporttoestellen, hardlooproutes, speeltuinen, basketbalvelden, beweegparcoursen met natuurlijke elementen en watertappunten.
- **Goede toegankelijke sport- en speelplekken.** We zorgen voor goed onderhoud en veilige, aantrekkelijke en toegankelijke sport- en speelplekken in de openbare ruimte, zodat iedereen er met plezier gebruik van kan maken.
- **Zwemlessen.** We willen dat alle Arnhemse kinderen een zwemdiploma halen. Zwemlessen moeten voor iedereen betaalbaar zijn en moeten in meerdere talen worden gepromoot.
- **Topsport behouden.** Topsport wordt gezien als inspiratiebron voor anderen om gezond en fit te blijven en moedigt kinderen aan te gaan bewegen. D66 wil aandacht voor het behoud van topsportfaciliteiten, zoals Papendal. We zijn blij met de terugkeer van Vitesse in het betaald voetbal. Graag willen we weer met Vitesse invulling geven aan de activiteiten van de maatschappelijke stichting Vitesse Betrokken.

Rookvrije stad

Een rookvrije omgeving beschermt inwoners tegen gezondheidsrisico's en zorgt voor een gezondere generatie.

- **Rookvrije generatie 2040.** D66 stimuleert actief de weg naar een rookvrije openbare ruimte in 2040.
- **Rookvrije zones uitbreiden.** Speeltuinen, schoolomgevingen en zorginstellingen met prioriteit rookvrij maken. Invoeren van rookvrije zones rondom bushaltes, wachthuisjes en perrons. We zetten in op een stapsgewijze invoering van rookvrije terrassen.
- **Tegengaan e-sigaretten en vapes.** Verkoop en gebruik van e-sigaretten en vapes onder jongeren dringen we terug en we voeren gericht campagne over de risico's.
- **Stoppen met roken en vaperen.** We stimuleren jongeren en volwassenen om te stoppen met roken en vaperen. Hiervoor informeren we ze actief over de mogelijkheden voor ondersteuning bij het stoppen met roken en vaperen.
- **Sneltesten voor vapes.** Naast dat met name middelbare scholieren meer vaperen, zitten er ook steeds vaker synthetische cannabinoïden in (ook wel Spice genoemd). Dit brengt ernstige gezondheidsrisico's en verslavingsproblemen met zich mee. Daarom willen we dat alle middelbare scholen en de politie de beschikking krijgen over sneltesten voor vapes om voorlichting te geven en om te handhaven.

Een realistisch alcohol- en drugspreventiebeleid

We stimuleren dat iedereen verantwoord omgaat met alcohol en drugs om gezondheidsproblemen te voorkomen.

- **Alcohol- en drugsgebruik onder jongeren voorkomen.** Hiervoor stellen we een preventie- en handavingsplan alcohol en drugs op, in nauw overleg met scholen en bijvoorbeeld IrisZorg.
- **Gezonde omgeving, verantwoord gebruik.** We zetten in op een gezonde fysieke en sociale omgeving die zorgt voor een meer verantwoord alcohol- en druggebruik. We beperken reclames voor alcohol en stimuleren het aanbieden van alcoholvrije varianten.
- **Schadebeperking.** Voor mensen die alcohol of drugs gebruiken, zetten we in op schadebeperking. Dit doen we door het geven van betrouwbare informatie, het mogelijk maken om drugs te testen en eerste hulp bij incidenten met alcohol en drugs.

Mentaal sterk

Mentale gezondheid verdient evenveel aandacht als fysieke gezondheid, maar staat steeds meer onder druk. Met name jongvolwassenen (16-25 jaar) ervaren stress, prestatiedruk en minder goede mentale gezondheid. Door in te zetten op preventie en laagdrempelige ondersteuning, werken we aan een mentaal gezonde samenleving.

- **Integrale aanpak.** We nemen de mentale gezondheid mee in het beleid van de gemeente en stimuleren scholen en werkgevers om mentale gezondheid op school of de werkvloer integraal aan te pakken.
- **Toegankelijke hulp en informatie.** We zorgen voor toegankelijke informatie waar Arnhemmers terecht kunnen voor laagdrempelige hulp. Bijvoorbeeld over hoe ze naasten kunnen steunen bij mentale problemen.

3.4. Samen gezond, samen sterk

Als we doorgaan op dezelfde manier, hebben we straks 40 procent van de Arnhemmers nodig om in de zorg te werken. Dat is onmogelijk. Daarom zet D66 vol in op preventie: voorkomen is beter dan genezen. We willen dat inwoners sterk en zelfredzaam kunnen zijn, met meer regie over hun eigen leven. Zorg is er voor wie het echt nodig heeft, zonder onnodige labels. We kijken naar de achterliggende situatie en werken vanuit vertrouwen. De beste zorg en ondersteuning zijn maatwerk: zo kort als het kan, zo lang als nodig, met de zorgvrager aan het stuur.

Zo lang mogelijk zelf de regie houden

In Arnhem geloven we dat iedereen zo lang mogelijk zelf de regie moet kunnen houden. Daarom zetten we in op preventie, zorg dichtbij en ondersteuning die aansluit bij wat iemand écht nodig heeft. Niet systemen of regels, maar de zorgvrager zelf staat aan het stuur.

- **Voorkomen is beter dan genezen.** We zetten vroeg in op preventie, zodat problemen kleiner blijven en zelfredzaamheid groter is. Hiervoor zetten we ons als gemeente actief in. We verwachten ook eigen verantwoordelijkheid van Arnhemmers om zo lang mogelijk gezond te blijven en te anticiperen op toekomstige zorgbehoeften.
- **Keuzes en prioriteiten.** We staan voor de uitdaging om met een beperkt aantal mensen aan steeds meer mensen zorg te bieden. Dat betekent dat we keuzes moeten maken. We kiezen ervoor om prioriteit te geven aan die mensen die zorg en ondersteuning het hardste nodig hebben. Om de vraag naar ondersteuning af te remmen, voeren we, bijvoorbeeld voor huishoudelijke hulp, inkomensafhankelijke eigen bijdrages in zodra dat wettelijk kan.
- **Zorg dichtbij en toegankelijk.** Zorg wordt georganiseerd in de buurt, met aandacht voor fysieke, emotionele en sociale uitdagingen. We behouden zoveel mogelijk zorg bij Rijnstate en zetten in op lokale zorgondersteuning in de wijken.
- **Prettig en vitaal oud worden.** Het aantal senioren neemt rap toe. We verwachten dat zij zo lang mogelijk thuis blijven wonen. D66 zet in op een sterke sociale basis in en rond hun wijk. We stimuleren een omgeving waarin mensen elkaar kunnen ontmoeten en helpen. Preventie staat voorop, maar uiteraard is er zorg voor wie het echt nodig heeft.
- **Zelf keuzes kunnen maken.** Iedereen moet de kans krijgen zelf keuzes te maken over zorg en ondersteuning die passen bij de behoefte, in plaats van dat anderen dat voor hen bepalen.
- **Regie bij de zorgvrager.** De beste zorg en ondersteuning zijn maatwerk. Dat betekent zo kort als het kan en zo lang als nodig, met de zorgvrager aan het stuur.
- **Dementievriendelijke gemeente.** Doordat mensen langer zelfstandig thuis wonen, leven in onze wijken steeds meer mensen met vormen van dementie. In de inrichting van onze openbare ruimte, het aanbod aan laagdrempelige activiteiten en ontmoetingsplekken en het handelen van de gemeente en verbonden organisaties houden we meer rekening met hen. We organiseren de ondersteuning nabij en flexibel, passend bij de wisselende vraag van deze inwoners en hun mantelzorgers.

Maatwerk en vertrouwen in de zorg

Iedereen die zorg nodig heeft, verdient maatwerk en vertrouwen. We verminderen bureaucratie en zetten de zorgvrager centraal.

- **Minder schakels.** We maken de aanvraag voor zorg eenvoudiger en sneller. Van controle naar vertrouwen, met termijnen die passen bij de situatie en de individuele behoefte.
- **Ondersteuning op maat.** Hulp sluit aan bij wat iemand wél kan, zodat Arnhemmers hun zelfstandigheid behouden.
- **Minder papierwerk.** We zetten ons in voor minder administratie voor zorgverleners.
- **Innovatieve oplossingen.** We stimuleren slimme, nieuwe hulpmiddelen en technologie in de

zorg, zoals het spraakgestuurd rapporteren, het gebruik van kunstmatige intelligentie en data-analyse voor gepersonaliseerde zorg, zorg op afstand, elektronische hulpmiddelen en andere e-health oplossingen.

- **Beter gegevens delen.** We halen belemmeringen weg om informatie te delen die nodig is voor goede zorg. Tegelijkertijd borgen we dat er niet meer gegevens worden gedeeld dan noodzakelijk.

Sterke gemeente, betere samenwerking

De gemeente moet voldoende kennis hebben en goed samenwerken met inwoners en zorgverleners, zodat niemand van het kastje naar de muur wordt gestuurd.

- **Zelf de weg kunnen vinden in het zorglandschap.** Arnhemmers moeten goed hun weg kunnen vinden in het zorglandschap. Regelingen worden makkelijk, begrijpelijk en toegankelijk gemaakt. We gaan het in Arnhem zo organiseren dat het niet uitmaakt onder welke wet de zorg valt.
- **Meer kennis en regie bij de gemeente.** De gemeente neemt meer eigenaarschap en is minder afhankelijk van zorgaanbieders.
- **Patiënten betrekken.** We halen actief ideeën en ervaringen op bij patiëntenverenigingen.
- **Overzichtelijke zorg.** We streven naar gereguleerde marktwerking. Keuzevrijheid blijft behouden, maar we werken toe naar een overzichtelijker en kleiner aantal zorgaanbieders per wijk.
- **Ondersteuning mantelzorgers en vrijwilligers.** Mantelzorgers en vrijwilligers zijn onmisbaar. D66 wil hen goed ondersteunen, zodat zij hun belangrijke werk kunnen blijven doen. We vergroten het aanbod aan 'respijtzorg': professionele zorg die tijdelijk de mantelzorger ontlast. Dit kan onder andere in de vorm van begeleiding thuis, extra dagbesteding en/of logeeropvang.

Aanpak dakloosheid

Iedereen verdient een dak boven het hoofd. Daklozen krijgen een kans op een structurele oplossing, niet alleen tijdelijke noodopvang. We zetten in op goede samenwerking tussen gemeente, zorginstanties en woningcorporaties, zodat hulp snel en effectief kan worden geboden.

- **Van beboeten naar helpen.** In Arnhem moeten mensen op straat geholpen worden, niet beboet. We zetten daarom in op het vinden van buitenslapers en het doorverwijzen naar passende zorg.
- **Brede ondersteuning.** Naast opvang bieden we hulp bij schulden, verslavingen en andere problemen.
- **Bufferwoningen.** Met woningcorporaties maken we afspraken over tijdelijke, flexibele woningen voor daklozen.
- **Kluisjes.** We stellen gratis kluisjes beschikbaar voor daklozen, zodat zij hun spullen en belangrijke documenten veilig kunnen opbergen.

3.5. Een koers naar stabiel inkomen en schuldenvrij leven

In een tijd van stijgende kosten en onzekere economische vooruitzichten is het voor iedere Arnhemmer belangrijk om voldoende inkomen en ondersteuning te hebben. D66 gelooft dat een stevige basis van inkomen én gericht steun bij schulden nodig is om mensen de ruimte te geven hun mogelijkheden te ontplooiën. Door inkomensafhankelijke regelingen, stevige sociale steun en een effectief schuldhulpnetwerk maken we van Arnhem een stad waar niemand vastloopt in geldzorgen. Zo versterken we niet alleen individuen, maar de kracht en veerkracht van de stad.

Bestaanszekerheid en inkomensondersteuning

Om bestaanszekerheid te garanderen, optimaliseert D66 gemeentelijke inkomensregelingen. We geven persoonsgericht inzicht in eventuele armoedeval, de sociale steun groeit mee met de inflatie en persoonlijke duurzame energie-oplossingen verlagen de woonlasten. Zo blijft werken altijd lonen en voorkomen we financiële onzekerheid.

- **Werken moet altijd lonen.** We zorgen dat gemeentelijke regelingen, zoals armoedetoelagen en inkomensondersteuning, makkelijker te vinden en te gebruiken zijn. We geven persoonsgericht duidelijk inzicht in mogelijke armoedevallen, zodat werken altijd loont en mensen niet vastlopen in financiële onzekerheid.
- **Vereenvoudigen armoederegelingen.** We willen het grote aantal verschillende armoederegelingen in Arnhem verkleinen. Ons uitgangspunt is dat ondersteuning wordt aangeboden, niet aangevraagd. We richten de regelingen die er zijn zo in, dat ze zoveel mogelijk uitgaan van het werkelijke besteedbaar inkomen in een huishouden. Zo zorgen we dat onze ondersteuning terechtkomt waar het het hardste nodig is.
- **Gerichte duurzame energie-oplossingen.** We zorgen dat iedereen in Arnhem rond kan komen en niemand in de kou hoeft te zitten. D66 handhaaft een ruim armoedebeleid en investeert in gerichte duurzame energie-oplossingen om de kosten te drukken.
- **Sociale steun blijft op peil.** D66 zorgt dat sociale steun, zoals de bijstandsuitkering en armoedetoelagen, meegroeit met de inflatie en het besteedbaar inkomen. Zo voorkomen we dat Arnhemmers in koopkracht achteruitgaan.

Hulp bij oplopende schulden

Schulden veroorzaken stress en ondermijnen de grip op het dagelijks leven. D66 biedt daarom laagdrempelige, integrale schuldhulp met vroegsignalering, budgetbeheer en nazorg.

- **Laagdrempelige schuldhulpverlening.** De gemeente Arnhem biedt momenteel gratis en laagdrempelige schuldhulpverlening met vroegsignalering, waarbij inwoners met betalingsachterstanden snel worden geholpen. Vanaf 2025 voert Arnhem deze hulp in

eigen beheer uit, inclusief stabilisatie, budgetbeheer en nazorg, om de regie te versterken en samenhang met werk, zorg en welzijn te verbeteren. D66 wil dit effectieve en integrale schuldhulpbeleid voortzetten, waarbij persoonlijke begeleiding en preventie centraal blijven staan.

- **Uitbreiding experiment Immerloo Schuldenvrij.** D66 steunt het Arnhemse schuldenexperiment in Immerloo, waarbij schulden van huishoudens volledig worden opgekocht, zodat zij direct schuldenvrij zijn. Het doel is om zo andere problemen zoals huiselijk geweld, gezondheidszorg, verslaving en werkloosheid effectiever aan te pakken. Deelnemers krijgen twee jaar lang intensieve begeleiding en maken zelf een herstelplan. Als dit experiment aantoonbaar werkt, wil D66 dat dit model wordt uitgebreid naar andere delen van Arnhem.

3.6. Vrij, verbonden en gelijkwaardig

D66 wil dat onze stad voor iedereen prettig en veilig is. We vinden het belangrijk dat mensen verschillend mogen zijn en gelijke kansen krijgen. We willen dat inwoners en de gemeente dicht bij elkaar komen te staan. Daarom willen we inwoners meer betrekken, goede ideeën uit de stad steunen en discriminatie aanpakken. Ook zorgen we voor duidelijke informatie, makkelijke manieren om contact op te nemen met de gemeente en gelijke behandeling voor iedereen. Zo bouwen we samen aan een verbonden, vrije en veilige stad.

Een duidelijke en bereikbare gemeente

Goede communicatie is essentieel voor vertrouwen tussen inwoners en gemeente. D66 wil dat Arnhem het goede voorbeeld geeft: helder taalgebruik, vertrouwen in zelfredzaamheid van Arnhemmers, maar toegankelijk contact en directe antwoorden op vragen als je vastloopt.

- **Duidelijke taal gebruiken.** De gemeente gebruikt eenvoudige taal (B1-niveau) en voorziet waar nodig in vertalingen zodat iedereen de informatie kan lezen en begrijpen. De proef met het makkelijk terugsturen van brieven en gebruik van beeld in brieven, zetten we door.
- **Persoonlijk contact bij problemen.** Lukt het niet via internet en loop je vast? Dan kun je de gemeente bellen voor een echt antwoord, niet alleen mailen of een app gebruiken. Hierbij is een fysieke vorm van dienstverlening ook altijd mogelijk.
- **Ideeën aandragen.** Arnhemmers hebben vaak goede ideeën of initiatieven voor hun stad. D66 wil dat deze initiatieven snel en eenvoudig van de grond kunnen komen, met steun van de gemeente waar nodig.

Vrijheid en toegankelijkheid voor iedereen

Arnhem is een diverse stad en dat koesteren we. D66 wil een Arnhem waarin iedereen zichtbaar zichzelf kan zijn, ongeacht afkomst, kleur of seksuele voorkeur. Die vrijheid is niet altijd vanzelfsprekend. Daarom treden we hard op tegen discriminatie en werken we aan voorlichting op scholen en verenigingen. We zetten daarnaast in op toegankelijke publieke ruimtes.

- **Onacceptabel.** De gemeente accepteert wat D66 betreft geen enkele vorm van discriminatie op welke grond dan ook bij of door organisaties waarmee zij samenwerkt. We zitten ons in om racisme, discriminatie en andere vormen van uitsluiting te bestrijden.
- **Makkelijk melden van discriminatie.** Het moet eenvoudig zijn om discriminatie te melden. We vergroten de meldingsbereidheid door de zichtbaarheid en bereikbaarheid van meldpunten te vergroten.
- **Stoppen met etnisch profileren.** De gemeente zet zich actief in tegen het beoordelen van mensen op hun afkomst, huidskleur of andere afkomst-gerelateerde kenmerken.
- **Inclusief en toegankelijk.** We zetten ons in voor een inclusieve samenleving. Iedereen die mee wil doen, moet die kans krijgen. We willen ervoor zorgen dat iedere Arnhemmer zich vrij door de stad kan bewegen. Alle openbare gebouwen moeten goed bereikbaar en bruikbaar zijn voor mensen met een beperking. Goede initiatieven van inwoners en organisaties om de publieke ruimte toegankelijker te maken omarmen we.
- **Meer gratis openbare toiletten.** D66 wil meer gratis openbare toiletten in de Arnhemse binnenstad en bij andere publieke voorzieningen, zoals winkelcentra en treinstations.

Arnhem als regenbooghofdstad van het oosten

D66 zet in op acceptatie, veiligheid en vrijheid voor alle lhbtqia+ personen in Arnhem. We accepteren geen geweld en andere vormen van intimidatie. We grijpen Roze Zaterdag 2027 (die onze stad mag organiseren) aan om Arnhem als regenbooghofdstad van het oosten op de kaart te zetten. Voor de komende vier jaar stellen we met COC Midden-Gelderland, lhbtqia+ personen en andere lhbtqia+ organisaties een nieuwe Regenboogagenda op.

- **Positieve aandacht voor seksuele- en genderdiversiteit.** Alle scholen in Arnhem besteden op een positieve manier aandacht aan seksuele- en genderdiversiteit. De gemeente steunt netwerken van leerlingen die zorgen voor een veilige schoolomgeving voor iedereen (Gender and Sexuality Alliances of GSA).
- **O nieuwe HIV-infecties.** We zorgen dat PrEP-zorg in Arnhem gratis is. Ook zetten we ons in voor de maatschappelijke acceptatie en het tegengaan van uitsluiting van personen met HIV.
- **Inclusieve omgevingen voor lhbtqia+ personen.** Met werkgevers, sportverenigingen en zorgorganisaties zetten we ons in voor een inclusieve omgeving. Bijvoorbeeld door zorg- en welzijnsorganisaties te stimuleren het Roze Loper keurmerk te behalen.
- **Zichtbaarheid van lhbtqia+ personen.** We stimuleren de zichtbaarheid van lhbtqia+ personen. Bijvoorbeeld door het hijsen van de regenboogvlag en het goed onderhouden van het regenboogzebrapad.

Hoofdstuk 4

Samen beschermen we onze vrijheid

Samen beschermen we onze vrijheid

veiligheid en openbare orde

weerbaarheid en defensie

asiel en migratie

gemeentebestuur

Wij geloven in een Arnhem waar iedereen vrij en volwaardig mee kan doen. Vrij om eigen keuzes te maken, en vrij van bedreiging, dwang of angst. Echte vrijheid bestaat dan ook niet zonder veiligheid. Zeker in deze tijden van toenemende onrust en polarisatie, over de grenzen én in onze eigen straten, is die veiligheid geen gegeven.

Het borgen van onze veiligheid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Een veilige buurt begint bij gelijke kansen, goed onderwijs, betrokken jongeren en samenwerking tussen overheid, buurt en hulpverleners. We bouwen aan veerkrachtige gemeenschappen waarin Arnhemmers weten wat ze kunnen doen bij crises, desinformatie herkennen en vertrouwen hebben in democratische instituties.

En we investeren in preventie. Politie en gemeenten geven prioriteit aan het aanpakken van de achterliggende oorzaken van onveiligheid. We willen ondermijning en georganiseerde criminaliteit krachtig aanpakken, zonder afbreuk te doen aan de rechtsstaat of het vertrouwen tussen overheid en burgers. Als we regels stellen, doen we dat niet lichtzinnig. Of aan regels gehouden wordt, mag niet afhankelijk zijn van de af- of aanwezigheid van handhaving. We moeten met elkaar voelen wanneer er regels gelden. Regels die we met elkaar stellen worden dan ook gehandhaafd. Vervaagde sociale normen die criminaliteit in de hand werken, zoals ons gecriminaliseerde drugsbeleid, decriminaliseren we.

Arnhemmers moeten erop kunnen vertrouwen dat als het écht misgaat, de overheid er is om hen te beschermen. Dat vertrouwen begint met de eerlijke erkenning dat de overheid gebreken kent. Inwoners, ondernemers en organisaties uit de stad kunnen het veelal slimmer, beter en efficiënter dan de gemeente. De tegenmacht binnen de gemeente wordt versterkt en risico's worden actief in kaart gebracht. We zorgen voor een stevige, duurzame basis, ook financieel, door duidelijke politieke keuzes te maken over waar de gemeente zich op zicht te houden voor de slagkracht van de organisatie.

We nemen als stad onze verantwoordelijkheid door bij te dragen aan de vrijheid buiten Arnhem. De komende jaren moet Nederland flink investeren in haar defensie. Daar waar een beroep wordt gedaan op Arnhem om hierbij te helpen, bijvoorbeeld door ruimte vrij te maken, werken we hier aan mee. Mensen die vluchten voor oorlog of vervolging verdienen bescherming. We geven hierin het goede voorbeeld door structureel opvangplekken in te richten met ruimhartige ondersteuning, zodat deze nieuwe Arnhemmers snel volledig kunnen meedraaien in onze stad.

Daarmee kiezen we voor beleid dat werkt, mensen verbindt en de vrijheid van ieder individu beschermt. Voor buurten waar je veilig over straat kunt, voor een overheid die doet wat ze belooft, en voor een samenleving waarin niemand wordt uitgesloten.

4.1. Een veilige stad

Veiligheid is meer dan blauw op straat. Een veilige buurt begint bij gelijke kansen, goed onderwijs, betrokken jongeren en samenwerking tussen overheid, buurt en hulpverleners. We investeren in preventie en in handhaving. Wijkagenten en politie vervullen hier ook een belangrijke sociale en preventieve functie. We willen ondermijning en georganiseerde criminaliteit krachtig aanpakken, zonder afbreuk te doen aan de rechtsstaat of het vertrouwen tussen overheid en burgers.

Waarborgen van grondrechten

We geloven in een pluriforme samenleving waarin elke burger inwoners grondrechten heeft. Soms botsen die rechten, en juist dat hoort bij een weerbare democratie.

- **Beschermen van het vrije woord.** We zijn terughoudend in het verbieden van demonstraties. Het vrije woord is waardevol, ook als dat soms maatschappelijke onrust geeft.
- **Discriminatie.** We treden op tegen discriminatie. Bestaande initiatieven als 'Arnhem tegen Racisme' en 'Discriminatie = kansloos' worden opgevolgd en waar nodig versterkt. We gaan door met de Arnhemse Coördinator Discriminatie en Racisme (ACDR).
- **Geen veroordeling zonder rechter.** Een burgemeester heeft steeds verder gaande bevoegdheden om maatregelen te nemen bij vermeende criminele activiteiten. Door de impact van die maatregelen, bijvoorbeeld het sluiten van een bedrijf, is de straf feitelijk al voltrokken voordat een rechter hierover heeft kunnen oordelen. We kaderen deze bevoegdheden van de burgemeester zoveel mogelijk in en waarborgen de mogelijkheid van inwoners en ondernemers om effectief bezwaar te maken als zij ten onrechte worden aangepakt.

Uit de top 10 criminaliteit

Arnhem scoort op dit moment te hoog op criminaliteit. Met slimme structurele preventieve en repressieve maatregelen willen we uit deze top tien.

- **Aanpak in de wijken.** We versterken onze bestaande aanpak in de wijken vanuit de landelijke programma's Preventie met Gezag en Veilig In en Om School (VIOS) en houden deze langdurig vol.
- **Jongerenwerk.** Inzet van specialistisch jongerenwerk, zoals sportinterventie 'Alleen jij bepaalt wie je bent' (AJB) voor jongeren die volgens politie of onderwijs een verhoogd risico hebben op een criminele toekomst. Zo gaan we de verleidingen van een criminele toekomst tegen en helpen we jongeren na een jeugdstraf succesvol terug te keren in de samenleving.

Een integrale aanpak

Wij geloven in samenwerking en in preventie. Liever slim dan stoer werken. We moeten waken voor willekeur en discriminatie. Tegelijkertijd moeten we niet te bang zijn om data die binnen de overheid beschikbaar is ook te gebruiken. Dat verwachten inwoners ook van ons.

- **Grensoverschrijdende blik.** Criminaliteit is grensoverschrijdend dus de bestrijding ervan moet dat ook zijn. De gemeente werkt samen in regionale, landelijke en internationale initiatieven om criminaliteit te bestrijden. Daar waar die initiatieven er niet zijn, worden we er zelf de kartrekker van.
- **Datagedreven werken.** We geloven in een datagedreven aanpak: indicatoren die bekend staan als voorspellend voor criminaliteit, evenals ontwikkelingen in criminaliteitscijfers, worden opgevolgd. Economische sectoren die bekend staan wegens criminaliteit (denk aan witwassen) krijgen extra aandacht. We waken hierbij wel voor discriminatie, privacy-schendingen en willekeur.
- **Kadering tegen willekeur.** Om willekeur en discriminatie te voorkomen worden vooraf heldere kaders vastgelegd. Waar vanwege (privacy)regelgeving een juridisch kader vereist is voor de data-uitwisseling wordt dit, met dezelfde waarborgen, gemaakt. We zijn ons ervan bewust dat data zo goed is als de input en dat er zich valse verbanden in kunnen vertonen.
- **Tegen vermenging onderwereld.** De vermenging van de onder- en bovenwereld is zorgelijk. Bestaande wettelijke instrumenten (Bibob) zijn belangrijk om de vermenging tegen te gaan. We moeten echter waken voor disproportionele inzet van dergelijke zware middelen.
- **Samenwerking.** De samenwerking tussen gemeentelijke handhavers, handhavers van andere instanties en de politie wordt periodiek geëvalueerd en hierover wordt aan de raad gerapporteerd.
- **Femicide.** Vrouwenmoord is een schrikbarend vaak voorkomende vorm van moord. We werken aan een Actieplan om femicide beter in het vizier te krijgen en structureel aan te pakken. We zetten daarnaast in op een openbare ruimte waar vrouwen zich veilig voelen en veilig zijn.

Samen met inwoners zorg dragen voor leefbaarheid

De overheid is er voor de inwoner. En de inwoner kan juist een belangrijke rol hebben in (vroeg) signalering in wat er speelt in de eigen wijk.

- **Laagdrempelige gemeente.** Alle instanties die direct of indirect relevant zijn voor veiligheid en weerbaarheid zijn laagdrempelig en in de wijk bereikbaar voor bewoners. Met laagdrempelige middelen als inloopsprekuren en contact via sociale media bevorderen we het contact met inwoners.
- **Geen bureaucratie.** Bereikbaarheid en meldingsbereidheid zijn belangrijker dan bureaucratie. Wanneer een inwoner bij het 'verkeerde' loket aanklopt, zorgt de gemeente voor de verwijzing. Er wordt onderzocht of het bestaande Fixi (nu alleen voor schade en overlast) tot een breder centraal punt kan worden aangepast.

Een realistisch drugsbeleid

Een 'war on drugs' werkt niet. Het verbod op de productie en verkoop van drugs heeft er niet

voor gezorgd dat er minder gebruikt wordt. Tegelijkertijd verdienen criminelen er miljarden aan. Bovendien slaagt de overheid er nu niet in de veiligheid van gebruikers te garanderen. D66 pleit daarom voor een realistisch drugsbeleid, waar we drugs als wiet en xtc, net als alcohol en tabak, streng reguleren en ontraden, maar de productie ervan en handel erin niet illegaal maken.

- **Gereguleerde wiet.** Arnhem neemt deel aan de landelijke wietproef. We maken ons bij de komende formatie sterk voor behoud van dit experiment. Ook willen we leren van de goede uitkomsten. We zetten ons in voor een betere spreiding van het aantal coffeeshops door Arnhem, onder andere door te zorgen voor een coffeeshop in Arnhem-Zuid.
- **Inzet voor meer reguleren.** Op de langere termijn kiezen we voor regulering van alle drugs, te beginnen met wiet en xtc. Lokaal nemen we daarin het voortouw. Samen met andere gemeenten lobbyen we voor een realistisch en werkend beleid voor alle drugs.
- **Geen loterij voor coffeeshops.** In Arnhem hebben we al tientallen jaren dezelfde coffeeshophouders, waar goed contact mee is. Dat is belangrijk voor de veiligheid. Door een beleidswijziging zijn enkele jaren geleden een maximumtermijn en een lotingsysteem ingesteld voor de vergunningen. Vanaf 2027 worden alleen nog maar tijdelijke vergunningen voor coffeeshops uitgegeven via een loting. Dat is een groot risico voor de veiligheid en daarom schaffen we de loterij voor tijdelijke coffeeshopvergunningen af.

Decriminaliseren sekswerk

D66 ziet sekswerk als werk. Criminaliseren en stigmatiseren van sekswerk leidt tot misstanden en werkt mensenhandel in de hand. We werken daarom aan een nieuw en vooruitstrevend beleid.

- **Nieuw sekswerkbeleid.** We werken aan sekswerkbeleid dat zich richt op het verminderen van het stigma en het decriminaliseren van sekswerk. Bij het opstellen van dit beleid worden sekswerkers actief betrokken en zetten we ons ook actief in richting de Rijksoverheid om het bestaande beleid hierop aan te scherpen.
- **Thuissekswerk.** De gemeente realiseert veilige werkplekken voor sekswerkers in Arnhem. We willen dat sekswerkers ook thuis hun beroep veilig kunnen uitoefenen.
- **Tippelzone.** Door goede ondersteuning en ruimte voor andere vormen van sekswerk, hopen we op termijn de tippelzone te kunnen sluiten, als niemand daar meer werkzaam is.
- **Hulp bij omscholen.** Sekswerkers die vrijwillig besluiten te stoppen met sekswerk, ondersteunen we met een uitstapprogramma.

4.2. Samen zijn we weerbaar

In een wereld met toenemende spanningen is ook lokale weerbaarheid van belang. D66 staat voor een veerkrachtige gemeenschap waarin mensen weten wat ze kunnen doen bij crises,

desinformatie herkennen en vertrouwen hebben in democratische instituties. We ondersteunen initiatieven die de weerbaarheid van inwoners, organisaties en bestuur versterken. Hierbij handelen we steeds met een internationale blik: liever Europese dan lokale oplossingen.

Weerbare burgers

Een weerbare samenleving begint met weerbare burgers. Niet alles ligt bij de overheid en eigen initiatief is niet alleen wenselijk, maar zelfs een must bij crisissituaties.

- **Training en advies.** Inwoners krijgen laagdrempelig toegang tot voorzieningen om de weerbaarheid te verhogen (zowel analoog als digitaal). Denk aan laagdrempelige trainingen, praktisch advies en bereikbare coaches.
- **Herkennen van desinformatie.** Samen met onderwijsinstellingen en sociaal wijkteams wordt ingezet op het herkennen van desinformatie, ‘frames’ en polariserend gedrag.
- **Depolarisatie.** Het maatschappelijk debat ontspooit soms onnodig. De vrijheid van meningsuiting is iets anders dan de vrijheid van louter het eigen gelijk. Samen met maatschappelijke instellingen zetten we in op meer empathie, luistervaardigheid en begrip voor elkaar.

Weerbare stad

Een sterke stad kan tegen een stootje. Dat vraagt om slimme keuzes bij bouwen, goed voorbereide noodvoorzieningen en samenwerking met partners in de samenleving. Zo zorgen we ervoor dat Arnhem ook in crisistijd veilig en veerkrachtig blijft.

- **Informatie over noodvoorzieningen.** Waar andere landen investeren in de bouw van schuilkelders en dergelijke, geloven wij in het versterken van de zelfredzaamheid van inwoners én in het slim benutten van bestaande en nieuwe gebouwen. De gemeente inventariseert de beschikbare noodvoorzieningen en vergroot deze door creatief ‘om te denken’ en in te zetten op slimme oplossingen.
- **Slim en weerbaar bouwen.** Bij nieuwbouw en verbouw van met name grote gebouwen toetsen we kritisch en creatief in hoeverre deze gebouwen in gevallen van nood tevens als noodvoorziening kunnen dienen voor de samenleving (denk bijvoorbeeld aan schuilen en opslag voorraden).
- **Samenwerking publiek/privaat.** Weerbaarheid is niet alleen een taak van de overheid, maar van de hele samenleving. Daarom zoekt de gemeente de samenwerking op met organisaties en instellingen uit de stad, onder meer via gezamenlijke rampenoefeningen en het kritisch toetsen van de vitale infrastructuur.

Weerbare overheid

Van de gemeente mag worden verwacht dat haar voorzieningen op orde zijn. En dat ze weerbaar is en niet bij de eerste tegenslag omvalt.

- **Noodplannen en preventief toetsen.** De gemeente toetst periodiek of zij klaar is voor dreigingen in de brede zin: extreem weer, extreme incidenten (zoals een grote brand), grootschalige problemen met de openbare orde en terrorisme. Noodplannen zijn voorhanden en worden periodiek getoetst. Inwoners mogen ook zien dat er geoefend wordt.
- **Preventieve maatregelen.** De gemeente mag niet stilvallen bij voorzienbare problemen (zoals stroomstoring, uitval van internet, noodweer). Waar er zwakke punten zitten gaan we die te lijf.
- **Geen ‘single point of failure’.** Geen enkel digitaal systeem van de gemeente mag een ‘single point of failure’ hebben. De gemeente toetst in hoeverre systemen afdoende gewapend zijn tegen dreigingen als ransomware en andere vormen van digitale criminaliteit.
- **Beperkte digitale afhankelijkheid.** We analyseren in hoeverre de gemeente (te) afhankelijk is van specifieke IT-leveranciers of van ‘Big Tech’. We wegen concentratierisico’s van IT kritisch en zijn bereid om geld uit te trekken om concentratierisico’s of het gevaar van buitenlandse inmenging te dempen. We sluiten hierbij aan bij landelijke initiatieven van VNG en maken mensen en middelen vrij om landelijke initiatieven kracht bij te zetten.

Ruimte voor defensie

Het valt te voorzien dat er de komende jaren fors wordt geïnvesteerd in defensie. Er zal ongetwijfeld ook het nodige van Arnhem worden gevraagd. Dat gaat een uitdaging zijn in een gemeente waar ruimte toch al schaars is.

- **Verantwoordelijkheid nemen.** Als defensie ruimte nodig heeft, kijken we daar welwillend naar. Er zal van alle gemeenten wat worden gevraagd en D66 neemt hierin haar verantwoordelijkheid.
- **In het groen, niet in de economie.** We onderkennen dat als er ruimte voor defensie nodig is, dit ten koste zal gaan van andere bestemmingen. Hoewel we staan voor een groene en leefbare stad, zal de ruimte daarvoor dan als eerste in groene gebieden moeten worden gevonden.
- **Met internationale blik.** We kijken kritisch of bij verzoeken van defensie de internationale aspecten voldoende in acht zijn genomen. Ter illustratie: oefenen kan mogelijk efficiënter samen met de Duitsers in een dunbevolkt(er) gebied in Duitsland, dan op kleine stukken van de Veluwe.

4.3. Menswaardige en ruimhartige opvang

Arnhem is trots op haar gastvrijheid en laat zien hoe het wél kan: een stad waar iedereen een plek verdient en volop kansen krijgt. In een wereld waarin onrust en oorlog toeneemt, neemt Arnhem haar verantwoordelijkheid door mensen die huis en haard hebben moeten verlaten, gastvrij te verwelkomen. Dat doen we op een manier die bij ons past. Als koploper in Nederland

geeft Arnhem vluchtelingen en statushouders vanaf dag één de mogelijkheid om mee te doen en hun talenten in te zetten.

Gastvrij en meedoen

Arnhem is een gastvrije stad waar iedereen een plek verdient. We geloven dat vluchtelingen en statushouders snel kunnen integreren wanneer ze actief kunnen deelnemen aan de samenleving en de kans krijgen hun talenten te benutten.

- **Integratie.** In Arnhem heten we vluchtelingen en statushouders niet alleen welkom, we laten zien dat ze vanaf dag één onderdeel kunnen zijn van onze samenleving. Wie hier mag blijven, verdient een volwaardige plek en draagt actief bij aan onze stad.
- **Talent benutten.** Arnhem kijkt niet naar beperkingen, maar naar talent. We maken gebruik van de kennis, vaardigheden en energie die nieuwkomers meebrengen, of dat nu via werk, vrijwilligerswerk of andere initiatieven is.
- **Voorzieningen en budget op orde.** Het kunnen bieden van goede zorg, onderwijs en begeleiding is een randvoorwaarde voor het opvangen van nieuwe Arnhemmers. We zorgen dat zorg, onderwijs en begeleiding goed geregeld zijn. Samen met betrokken instellingen maken we dit mogelijk, en waar middelen tekortschieten, staat de gemeente klaar.
- **Maatschappelijk initiatief omarmen.** Vluchtelingen en statushouders die in Arnhem terechtkomen moeten direct de kans krijgen om de Nederlandse samenleving en taal te leren kennen. De gemeente Arnhem omarmt daarbij de burgerinitiatieven die op dit terrein lopen.
- **Meedoen om overlast te voorkomen.** We zetten ons in op het voorkomen van overlast en misstanden. Meedoen vanaf dag één zien we als de beste manier om te integreren en overlast te voorkomen. Waar de positieve kant niet werkt, is optreden uiteraard nodig.
- **Structurele aanpak.** We zien opvang in Arnhem als taak om ons steentje bij te dragen aan het oplossen van de landelijke huisvestingsuitdaging. Daarbij streven we naar 2000 structurele opvangplaatsen, met de opvanglocatie in Rijnpark als voorbeeld. Hierin blijven we samen met het Rijk optrekken.

Arbeids- en onderwijsmigratie

We benutten graag internationaal talent. Daar hoort arbeidsmigratie en onderwijsmigratie bij. Binnen slimme kaders en duidelijke afspraken versterkt dit Arnhem.

- **Arbeidsmigratie.** We steunen arbeidsmigratie op gebieden waar dit nodig is. We verlangen van de bedrijven die arbeidsmigranten werven dat ze dit doen volgens geldende regels en normen.
- **Huisvesting arbeidsmigranten.** We hebben aandacht voor huisvesting en treden op tegen misstanden. De huur/huisvesting zou niet gekoppeld moeten zijn aan het arbeidscontract (conform commissie Roemer).

4.4. Duidelijke democratische keuzes voor een slagvaardige stad

De gemeente en het gemeentebestuur zijn zoals alle organisaties kwetsbaar. We bouwen daarom actief aan checks and balances. De gemeente pakt alleen een rol als dat nodig is. Organisaties of inwoners die het liever zelf doen krijgen daarvoor niet alleen de ruimte, maar worden aangemoedigd. Daar waar de gemeente voor aan de lat staat, bewaken we de kwaliteit met voldoende capaciteit en duidelijke keuzes.

Blijvende aandacht voor democratische besluitvorming

Onze democratie vergt continu onderhoud en aandacht. We werken daarom aan het verstrekken van democratische middelen, zowel de participatie op kleine schaal als politieke middelen als referenda en burgerberaden.

- **Betrekken aan de voorkant.** We werken op basis van vertrouwen in inwoners, ondernemers en organisaties. Dat betekent maatwerk boven regels en betrekken aan de voorkant van beleidsvorming.
- **Doorbouwen aan democratisering.** Het referendum blijft behouden, we bestendigen burgerberaden als vast onderdeel van de politieke besluitvorming en zetten de verbetering van burgerparticipatie voort. Deze democratische middelen worden zo ingezet dat aan de voorkant duidelijk is voor zowel deelnemers als politiek wat er van hen verwacht wordt en wat er met de opbrengst gebeurt.
- **Een stem voor de toekomst.** In Arnhem hebben jongeren een stem in hun toekomst en kunnen in de Jongerenraad meepraten over thema's in de stad die zij belangrijk vinden.

Een daadkrachtige gemeente

Om al onze ambities waar te kunnen maken hebben we een slagvaardige gemeente nodig. We werken daarom aan een gerichte en moderne organisatie.

- **Duidelijke keuzes.** Een slagvaardige gemeente en het richten van de energie in de stad maakt het bepalen van focus noodzakelijk. We zetten ons als partij daarom in voor een gemeentebestuur die duidelijk, transparant en eerlijke keuzes maakt.
- **Aandacht voor de uitvoering.** Met de krappe arbeidsmarkt staat ook de uitvoering van de gemeente onder druk. We houden de uitvoeringscapaciteit scherp in de gaten en maken waar nodig duidelijke keuzes over wat we wel of niet doen. Liever minder werk dan half werk.
- **Vol inzetten op digitalisering.** We zetten vol in op digitalisering en AI, onder andere voor de automatisering van de dienstverlening, met gedegen beveiliging en het waarborgen van de privacy van onze inwoners als randvoorwaarden.

- **Toegankelijke dienstverlening op het stadhuis.** Naast digitale dienstverlening blijft persoonlijk contact met inwoners belangrijk. We steunen de vernieuwing van het stadhuis, waardoor de toegankelijkheid voor en dienstverlening aan inwoners beter wordt. Door de uitbreiding van het stadhuis kan het stads kantoor worden opgeheven en zijn gemeentelijke diensten op één plek vindbaar. Deze uitbreiding houden we beperkt door meer in de wijken te werken.
- **Gemeentelijke data vrijgeven.** De gemeente stelt eigen data zo veel mogelijk gratis beschikbaar, zodat de markt, inwoners en organisaties uit de stad snel kunnen laten zien waar het beter kan. Zo wordt de gemeente scherp gehouden.
- **Een sterke regio.** De leefwereld van Arnhemmers stopt niet bij de grenzen van de gemeente, velen van hen werken, recreëren en staan in dagelijks contact met buurgemeenten. We hebben dan ook belang bij goede samenwerking met stabiele bureaus en een verbonden regio. Intensieve samenwerkingen zoals in de Groene Metropoolregio zetten we daarom volop door, waarbij we ervoor waken dat breed draagvlak in alle gemeenteraden in de regio behouden blijft. In de regio stellen we ons als grotere gemeente dienstbaar op, bijvoorbeeld bij een eventueel verzoek om gemeentelijke herindeling.
- **Een duurzame financiële huishouding.** De financiën van gemeenten staan onder druk. We hebben grote ambities, maar waken er door scherpe keuzes te maken ook voor dat er een te grote rekening bij huidige of toekomstige Arnhemmers terecht komt.
- **Duidelijke keuzes over geld.** De werkelijke lasten voor inwoners stijgen niet harder dan de inflatie. Is er te weinig geld, dan worden er duidelijke keuzes gemaakt over wat niet kan.
- **Geen rekening doorschuiven naar de toekomst.** Met stevige afspraken over de reserves voorkomen we dat toekomstige Arnhemmers met schulden worden opgezeald. We hanteren als uitgangspunt dat de reserves de totale risico's kunnen afdekken, waarbij we meerjarige risico's dubbel meetellen. De risicopositie van de gemeente Arnhem mag gedurende de raadsperiode niet verslechteren.

Verantwoording

Dit verkiezingsprogramma is tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het afdelingsbestuur en in afstemming met de lijsttrekker en de fractie. Bij het opstellen van dit programma hebben we in de eerste plaats gebruikgemaakt van de input van onze leden, de thema-afdelingen en verschillende specialisten binnen D66 Arnhem. We zijn hen heel dankbaar voor alle inspiratie. Zonder hun inbreng hadden wij ons werk niet kunnen doen. Daarnaast waren er vele maatschappelijke organisaties en instellingen die ons van input hebben voorzien. De ophaalsessies met de leden en vele e-mails die bij ons zijn binnengekomen, leverden inzichten op die ons geholpen hebben om keuzes te maken.

Met dit programma geven we Arnhem energie. Samen maken we van onze bruisende stad een plek vol kansen, nu en voor de generaties die volgen.

Verkiezingsprogramma commissie

Marjolijn Bragt (voorzitter)

Wimer Heemskerk (namens de fractie)

Jonne Velthuis

Mark Jansen

Delano Tolhuisen

Jannick ten Dolle

Afdelingsbestuur

Gido ten Dolle

Pelle Steiginga

Wouter Fris

Hedwig Bruggeman

Chariff Nafzger

Vanuit de fractie

Joris Brandts (lijsttrekker)

Wimer Heemskerk

Eindredactie en vormgeving

Lonneke Kranendonk

De 5 doorbraken voor Arnhem

1. Meer woningen door slim en compact bouwen – We willen dat er sneller meer woningen komen. Daarom stoppen we met het beperken van bouwprojecten. We versnellen nieuwe plannen en gebruiken bestaande gebouwen beter, bijvoorbeeld door ze te splitsen. We bouwen compacter op plekken waar al winkels en voorzieningen zijn. Met hoogbouw en het ombouwen van oude gebouwen kunnen we duizenden nieuwe woningen maken.
(kijk voor **wonen** op pagina 8)

2. Structurele kansenongelijkheid doorbreken – In sommige buurten zijn veel sociale huurwoningen, in andere bijna geen. We brengen dat beter in balans. We pakken schulden aan, zoals in het project *Immerloo Schuldenvrij*. Ook zorgen we dat elk kind een rijke schooldag krijgt: met sport, muziekles, techniekonderwijs en een gezonde maaltijd.
(kijk voor **kansengelijkheid** op pagina 37 en daarnaast op pagina 11, 26 en 46)

3. De gezondste Arnhemse generatie ooit – We willen dat Arnhemmers gezond opgroeien en gezond oud worden. Daarom maken we de leefomgeving gezonder. We zorgen dat gezonde keuzes makkelijker en aantrekkelijker worden. En we komen in actie als dat nodig is. We maken meer ruimte voor sport en beweging in de openbare ruimte.
(kijk voor **gezondheid** op pagina 40 en 43).

4. Arnhem als dé energiestad van Nederland – We investeren flink in de Arnhemse economie. We zijn met de trots dé energiestad van Nederland, met oplossingen voor de energietransitie. We zetten sterk in op een campusaanpak, op onze bedrijventerreinen en goede vakopleidingen. Zo versterken we de Arnhemse economie én helpen we de energietransitie sneller vooruit.
(kijk voor **economie** op pagina 24, 26 en 28)

5. Arnhem gaat bruisen – We geven meer ruimte aan ondernemers, organisatoren en culturele initiatieven. Minder regels, meer mogelijkheden voor terrassen, evenementen, festivals en nachtcultuur. Ook in de natuur ontstaat meer ruimte om te bewegen en te ontspannen, zonder onnodige beperkingen. Zo wordt Arnhem een stad waar je vrijheid voelt.
(kijk voor een **bruisende stad** op pagina 30, 32 en 47)